Brunet Vol 5 p 1085 Rare

Completed

#135.50

Excessively rare!

(Date 1510)

EARLIEST WORK on Jeanne d'Arc

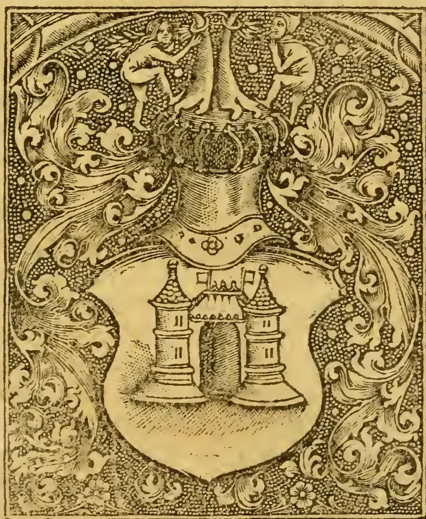
V. Varanius

B3

Te

¶ Valerandi varanij de gestis Joanne virginis France egregie bellatricis Libri quattuor.

Venundãtur parisii a Joanne de Porta in clauso Brunelli sub signo cathedre commorante.

1516 Daté en vers

¶Reuerēdo in Christo Patri. Carolo Genelicio Episcopo & Comiti Nouiomensi Valerandus Varanius salutem.

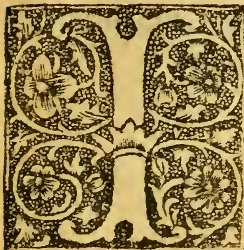

Elatum est a prǽclaris authoribus hono rāde antistes/ imperijs & regnis peride atq; humano corpori plęrunq; accidere. Quantumuis enim corpus vegetū aut incolumi robore preditū fuerit: tādem tardāte senecta post iuuētę exhaustū vigorē sāguis hebet (vt īqt poeta) frigētq; effœtę in corpore vires. Sic īperijs suę non desūt vices. Nam ita fere comparatum videmus/ vt post nobiles triūphos/ & ꝓlatos vndecūq; fines/ aliquādo veluti confecta senio intabescant. Quin & regnū a gente ī gentem transferri propter iniusticias/ & sedes ducū superborum a dño deo destrui memorię ꝓditum est. Huic astipulantur sentencię annales Assiriorum/ Persarum Medorum Grecorum Romanorum/ & idgenus aliorꝫ quorum aliquādo imperia celeberrima extiterūt: sed per vicaria temporum interualla sūt penitus deleta/ aut in alienam traducta potestatem. Itaq; sub Carolo sexto senectam sensit Gallia ad īteritionem pene deducta. Perfūctus enim gloriosis victorijs Carolus/ & rebus prǽclare gestis/ graui valitudine & diutina correptꝰ est: quod occasionem fecit/ vti regni proceres (quę pestilens dominandi ambitio est) occultis primo factionibus/ apertis paulo mox odijs & simultatibus grandem regno īportarint iacturam Tum Angli crudeliter regnum aggrediuntur: vt propemodum de ipso actum esse crederent plęriq;. Inter has calamitates/ & extremam seuientis belli aleam suscitauit deus spiritū egregię & insignis puellę/ quę veluti altera Delbora aut Iudith ceruices cōtūderet potentium. Huiꝰ igitur virginis historiam quom vtcunq; carmine complexus fuerim/ sub tui nominis auspicio edendam censui: quippe qui omnia mea nedum huius libelli attitulationem tibi debeo. Accipias itaq; dignissime Presul ꝓ tua benignitate hoc munusculum/ ęternum meę in te obseruātię monumentum. Ex Parisijs decimo sexto calendas nouembres Anni quingentesimi decimi sexti supra millesimum.

Vale.

1516

¶ Dignissimō in Christo Patri Georgio Ambasiano Rothomagēsi Archiepiscopo Valerandus Varanius Salutem.

Nter euoluendos Francorum annales dignissime Prȩsul/cū Ioannȩ virginis Frācȩ historiam perfunctorie decursam animaduerterē: mihi persuasū feci/nō indignū fore laborem/si per succisiui ocij suffurationē ī re ipsa latius ꝑpaganda paulisper cōtinerē studiū. Id gen⁹ officij arbitratus dignum/quod nostri partē sibi vēdicet ortus. Si enim arduis in negocijs patriȩ ꝓdesse non possim⁹: non ideo prȩclusum nobis erit iter/quo minus nos egregia virginis facinora memoriȩ prodendo simus tolerandi: Mihi certe nō solum/sed & q̄ plurimis bonis & studiosis viriis eiusmodi historia visa est/quȩ non penitus oblitescat. Nam si veterum fabulamenta meras & inanes nugas referentia nō paucos illicibili quadam voluptate detinent: quanto magis hāc historiam īpēse legent posteri: vt quȩ non de Gorgonibus/aut Pandionis auib⁹ conficta est. Sane & in hanc vsq; diem superstites sunt plusculi qui virginem viderunt inter viuos agentem. Obijt enim Rothomagi anno millesimo quadringentesimo tricesimo primo/cū vrbi & toti fere prouinciȩ prȩessent Angli/ Elapsis subinde quattuor & viginti annis Calixtus tercius Romanus Pontifex Remēsem Archiepiscopum/ Parisiensem & Constantieñ Episcopos destinat iudices: qui priori lite(qua puella authoribus Anglis dānata est) diligēter recensita/& fideliter vltro citroq; discussa: tandem innocentem & probam virginem fuisse definiunt. Si quempiam delectet plenius historiam nosse: ex cenobio sancti Victoris Parisiensis librum repetat: quem aliquot dies mutuat⁹ sum: vbi abunde/& ex fori iudiciarij ordine omnia quȩ transcripsi digeruntur. Sed hȩc satis fuerint. Hunc autem laborem meū quo prȩsidio tutarer/quum apud me requirerē dignissime Pater: feliciter actum esse cum libello existimaui: si inter carthaceā supellectilē tuam ei locū benigne indulseris. Ex parisijs decio kalēdas nouēbres anni quīgētesimi decimi sexti supra millessimū.

Vale.

¶ Argumentum primi Libri de gestis. Ioannę Virginis Francę.

In exordio narrationis habetur oratio Caroli magni. ad diuam virginem pro pace impetranda.

Marię ad filium pro gallis oratio.

Christi ad matrem responsio.

Causarum belli expositio.

Virginis ad Carolum magnum allocutio.

Angeli ad Ioannam legatio.

Ioannę ad deum oratio.

Ensis miraculosa proditio.

Ioannę ad Baudrecurtum oratio.

Roberti ad Ioannam responsio.

Ioannę ad Carolum septimum progressio.

Ioannę in vniuersitate Pictaueñ. examinati

Magna super eius receptione disceptatio.

Lōga Ioānę oratio ī qua multa de patria/parētibus/ & alijs ad eam pertinentibus commemorat.

Virginitatis Ioannę per reginā sicilię probatio.

¶ Valerãdi Varani/ Abbauillei De gestis Ioãnę virginis Frãcę Anglorũ expultricis. Liber primus

ORdior augustę titulos & gesta puellę
Quæ sexus egressa modum/lõgęuã diremit
Prælia/ & ambiguas lites: dũ freta potenti
Robore/ Brutiadas Gallis exegit ab oris.
Lex nisi constituat non succensere clientem
In dominas: vestram sacrę Libethrides ausim
Accusare moram. Semper ne indicta manebit
Nympha/ cothurnatæ cui debent carmina musæ?
Pierus/ Eurotas/ Helicon/ Asopus/ & omnis
Aoniæ tractus (phœbæi numinis olim
Deliciæ) stagnant Agarenis hospita porcis.
Tandem istinc migrate deæ. iam Pallas Athenis
Cessit: & in Franca regnat celeberrima gente:
Suppare & huc voto septem venere sorores:
Par quoq; vos fuerit sociis conuiuere terris.
Altisono cantu magnos heroas ad astra
Euehitis. nostram cur non heroida munus
Ornet Apollineum: discusso puluere longi
Carceris/ in lucem veniat generosa virago:
Francia cui debet/ forti quod Roma Camillo.
Vester Amazoniis pecten sudauit in armis:

Loca musis olim sacrata nũc turcharũ sordidãt colluuione
Pallas in frãciam migrauit.
Artes liberales eã secute sunt.

Camillo cõparat ioãna

Hanc quoq; Pierides numeris ornate puellam:
Vt cumulus vestro generi succrescat honoris.
Nec pudeat quod florentes exegerit annos
Lanigeros inter strepitus/pastoriaq; arma.
Quandoquidem tum pastor eras Amphrisie vates
Numine subducto/quom (te modulante) Pheræq;
Pascebantur oues. huic & subscribe puellæ
Archadiæ pastor: cui post Syringis amores
Pan. Syrinx — Hæ placuere artes: comitesq; accerse Lyceo
Vertice deductos/& amantia numina plectri.
Medusa. Pandion. — Sed quid opus nugis? non diros Gorgonis angues
Non athlantiadas/nigrisue Coronida pennis
Fingimus: aut versas monstrosa in corpora nymphas.
Ergo age Costis ades/presentis conscia facti:
Conuersio inuocationis ad diuam catharinā. — Et rege veridicum spiranti numine carmen:
Crebra gerendarum fueris quom nuncia rerum.

Ostq̃ liligeros furor indignantis olympi
Narratio. — Attriuit sub sanguinei discrimina martis
Præcipites: nec longeuo speranda labori
Meta putaretur. Magnus tū Carolus ægro
Suspirans animo/prouoluitur ante beatos
Christiparę obtutus / & supplex talibus orat.
Carolus magnus ad beatam virginē — ¶ Virgo potens rerum/& diuinę conscia mentis
Quam deus aduersis pręsens in rebus asylum

Instituit: famulum n on dedignare precantem.
Aspicis vt Francas magni inclęmentia belli
Iandudum populatur opes: deserta colonis
Tecta diu ingemuere suis: si forte supersint
Quos nondū bellū exhausit(quę turba pusilla est)
Semianimes lugent: pecoris nec cura/nec agri.
Torpent rastra domi/subducto vomeris vsu
Spinas / & tribulos dat glebæ terra feracis:
Sic vacua antiquas dediscunt horrea messes.
Labruscis operitur humus: non cędua ferro
Vinea subijcitur/nec eunt in prata canales.
Agrorum facies / vastæ videantur eremi:
Omnia sic neglecta iacent / suntq3 horrida cultu.
Sed magis id crudele: lupos penetrare domorum
Vsq3 focos/atq3 ex gremijs abducta parentum
Pignora frustatim sectis emandere membris.
Nulli tuta domus/per inhospita lustra ferarum
Horrisonos boreę strepitus/ & frigora brumæ
Sustinet extorris genitali sede popellus.
Absenti q̄ fœda viro sunt stupra: nephandæ
Quæ veneres: quantę patrantur sæpe rapinę:
Dum flagrant medijs incendia noctis in vmbris,
Sæpe furens miles materno viscere clausos
Interimit fœtus/ & vitæ præripit auras.
Iusticiæ concussa manus: pro legibus arma

Francorum calamitas.

Agricultura passim negligitur.

Lupi pueros deuorāt.

Multi in nemoribus pernoctant.

Nota violentiā militis.

Justicia negligitur. Furtaq; succedunt. sic regnat vbiq; tyrannis:
Et vicij frenos patitur pessundata virtus.
Magnificæ collapsę arces: & ditia quondam
Oppida nunc turpi squallent diuulsa ruina.
Si moueat diuos tantę impietatis imago/
Et luerint æquas Gallorum crimina pœnas:
Rebus ades miseris/gnatumq; inflecte precando.
Fœta dei verbo tibi mens/tibi lucet apertis
Et facie tenus indicijs quodcunq; futurum est.
Fascibus imperij quom me donasset olympus:
Attēde bella q̄ carol9 gessit. Vidi ego Vandalicos ausus/& Alanica castra:
Nostraq; in occiduā penetrarunt agmina Calpen
Atq; trucem Desiderium parere coegi:
Inde per Ausoniæ populos vastissima gessi
Prælia: & exclusum romana sede Leonem
Leo restituit in sede p Carolum. Restitui: sed vera loquor/testorq; pudorem
Virgo tuum) Francos pietate: fideq; priores
Omnibus/expertus per tot discrimina noui.
Laudat fidē gallorum. O regina piæ venias auraria causæ:
Debeat vt meritis maiores Francia grates.
Sacrifici viden: vt desunt per templa ministri:
Templa ruinosos propius spectantia casus.
¶Tum superę regina plagę sublime tonantis
Aggreditur solium/& tali sermone perorat.
Virgo maria ad filiū. Vt tua flagranti nunc pulsem numina voto

Vrgeor o fili. Gallos miserare iacentes:
Vltricem compesce manum: iam parcere tempus.
Te veniam planctu / & resupinis frontibus orant
Francigenæ. Si forte iuuat cognoscere mores /
Q̄ꝫ sit ad duros constans patientia casus:
Hactenus aduersæ fecere pericula Syrtes.
Inficias nemo ire velit commissa mereri
Multiplices plagas. sed te dulcissime fili
Lapsorum semper miseret: leuioraqꝫ culpis
Supplicia infligis: tandem modus esto furori.
Debita si nondum pressit vindicta superbos:
Innocuis saltem posthac ignosce: sed vnum
Nunc genus ęrumnæ cunctos impingit in atram
Pauperiem: praui non est discrimen & æqui. — Boni puniū tur ac mali.
❡Sunt qui militiæ titulo per mille feruntur — Mli'ti titulo militie i oēs grassantur.
Flagitia / hostiliqꝫ nocent plus agmine: vt hostem
Indigenæ semper timeant ruriqꝫ domiqꝫ.
Nam quid abactorum turmas / quid vilia dicam
Mancipia / & lixas non sacramenta professos
Militiæ: qui grassantur per rura: per vrbes:
Pax quibus est odio / atqꝫ ingratum munus oliuæ:
Dum nullo rectore vident scelus omne licere.
Nec modo terreni facies elanguit orbis:
Fœda sed in nostrum contagio serpit honorem. — In mľtis tēplis stabulā tur fere.
Peruia sunt delubra feris / sunt peruia & vndis:

Dispereuntq; sacræ pinnis labentibus arę.
Aspice q̃ differt a prisco ecclesia vultu:
Hieremias. Quæ gemit: & sancti repetit lamenta prophetæ
Qui delenda puer Solymorum mœnia vidit.
Solenni quom sacra facit sub luce sacerdos:
Subsidit miles/valuisq; subinde refractis
Inter sacra faciēda capitur populus ab hostibus. Ingrediens: ædem crudelibus inquinat ausis
Ferreaq; abducunt miseram sub vincula plebem.
Arma silere iube/superisne videbitur æquum?
Tam præstans/atq; excellens occumbere regnum.
Cerne quot heroas Franco de sanguine nostris
Sedibus ascripsit virtus: ne perde futuros.
Ista piæ matris mouerunt verba tonantem:
Talia deinde refert/ & dulcius ora serenat.

Christus ad matrem.

Vod petis alma parēs/id votis annuit ęther.
Ast hic iusticię rigor/& clæmentia regnant
Omnia communi moderantes fœderis vsu.
Misericordia & iusticia apud deum. Illa quidem pœnas vltrix pro crimine sumit:
Hæc leuat humanos lapsus/ & debita donat.
Discolor est hominis studium/nec viuitur ijsdem
Moribus: interdum quos impertimur honores
Fert ingratus homo: magnoq; tumescere fastu
Audet: vt indomita vincat ceruice leonem.
Cohibēda ē superbia hominum. Hæc scelerum pestis duro est arcenda flagello/
Et pressis cohibenda lupis: ne forte proterui

More gyganteo superis contendere certent.
Sic modo terribili seuit Mars percitus œstro:
Et miseris lugent viduatę cladibus vrbes.
Inde repentino veniens Libitina furore
Fert subitas inopina neces/promiscua gentis
Conditio perit: & medijs occumbit in annis
Pars melior: vix est capulis qui funera condat.
Hi stimuli frontemq; hominū/fastumq; retūdunt:
Cum stolidę mentes in dexteritate bonorum
Degenerant: ipsosq; volunt æquare tumore
Cælicolas/cum prosperior subuexerit aura.
Maxima liligeros ornarunt præmia reges
Dum fuit in precio virtus: nam post ubi nostra
Orgia Parrhisijs primo Dionysius agris
Intulit/& seuas Teutatis proruit aras/
Francia terrenę supremos gessit honores
Militiæ: Gallos Dauidica sceptra tulisse
Quis nihili pendat? toties Agarena potenti
Arma fugare manu? septena per ostia Nili
Victores conferre gradus/& castra locare:
Ista quis immodici non pignora credat amoris?
Mors tamen vt dignos heroas rettulit astris:
Nascitur infœlix/titulisq; indigna parentum
Progenies. Alij duxere per ocia vitam
Indecorem: obscurūq; manet post funera nomen.

Multiplex plagarū genus.

Beatus dionysius.
Teutates.
Franci habuere nobile imperium.

Post excellentes successere ignaui.

Hinc gula delitias/& olentem suasit orexim
Principibus. subit inde venus/subeuntq; minaces
Inuidiæ: variasq; fouent diuortia partes.
Gentis nulla fides. vix quenq̄ fraude carentem
Inuenias: resonant infandis compita verbis.
¶ Hanc scelerum turpē bello emundare cloacam
Pergimus. extemplo præceps discordia surgit
In populo/& miscet ciuilibus omnia rixis.
Mutua cognatæ transfigunt viscera dextræ:
Alter Parrhisii nocturnis occubat vmbris:
Authorēq; necis sub ponte trucidat Ionæ
Factio defuncti. faciuntq; reciproca telis
Vulnera/quos aliæ nequeant euincere vires.
Tum vocat infestas acies ex orbe Britanno
Vltrix nostra manus. Sic emarcescere Franci
Gloria cœpta throni/funestaq; regnat Erinnys:
Sed (te chara parens intercedente) malorum
Annuimus finem. Gallos optata reuisent
Ocia laurigeræ pacis/belliq; facessent
Semina: vt antiquum speret secura decorem
Francia nobilibus iāiam illustranda triumphis
Arbitrio stent ista tuo: sit summa gerendæ
Te penes & ius omne rei: quæcunq; placebit
Ex voto tibi quære viam: firmaq; caducas
Imperij vires/& hiantia vulnera siste.

Et. maliciā multorum

Dux aurelianus
Joānes burgundus.

Futurā pacē promittit.

Dixerat. ecce procul Mariam Pipinius heros
Suspicit: & reducem digno veneratur honore.
¶Carole (ait) quē sāctus amor meminisse nepotū
Impulit: oratam franca pro gente salutem
Accipies: hęc sunto tuę solatia curę:
Semper apud gallos stabili pietate resedit
Inconcussa fides: postq̄ bufone remoto
Aurea principibus venerunt lilia francis.
Tanta feret dignos gentis propensio fructus.
Ex alijs aliam in gentem plęrunq; potestas
Magnifici transit solij / & celeberrima regna
Funditus intereunt: sed honoratissimus olim
Et thronus & sceptrum gallo reparabitur orbi.
Nec vero in longas anceps est alea belli
Progressura moras. gemino vix Delius anno
Signiferum percurret iter / quom libera grandi
Clade / reflorescet proscripto gallia marte.
¶Consurget media prestans de plebe virago /
Quę generis non freta loco / non munere sexus /
Eternum referet ventura in secula nomen.
Bellipotens herois equos frenabit: & armis
Circunsepta latus / pernix rapietur in hostem:
Primaq; fulminei torquebit signa Gradiui:
Hinc celebrem post militiā / post chrismata regis /
Post debellatos hostes / vrbesq; receptas

Marie ad Carolum magnum oratio.

Laudat gallorum fides.

Promittit regni instauratio

Promissio de Joanna ventura

Sub iuga ducetur gentis captiua Britannę:
Membraq; per tenues ibunt resoluta fauillas:
Sed melius celum rem fortunabit: inultos
Non feret hos ignes Latię censura cathedrę:
Gallia nam multo monstrabit teste/iubentis
Hoc opus esse dei: & culpa caruisse puellam.
Vt constent igitur magni decreta tonantis/
Clara manet gallos desuetę gloria pugnę:
Ipsaq; femineis pendent exordia ab armis.
Hęc vbi dicta refert/accinctus nuncius astat:
Limpida diuinę cui illucet notio mentis.
Iussus adit terras/subit & conclaue puellę
Quam sic dulciloquo stupefactam conuenit ore

Angeli ad Joannā orō

SAlue Barricee lux & noua gloria terrę:
Omnipotens rector (qui res alternat: & eē
Diuersos iubet influxus/vt tristia lętis/
Lętaq; succedant lugubribus) ęthere summo
Me labi voluit: qui talia voce referrem.
Gallia iandudum luctu intabescit amaro:
Astra onerat votis/& thure fatigat acerras:
Possit vt hoc tandem bellorum fasce leuari.
Audijt orantem summi clęmentia patris:

Declaratur Caroli septimi aduersa fortuna.

Direpti miseret regni/Carliq; iacentis.
Persequitur p erum (q̄q̄ natura reclamat)
Anglorum exitiale odium: profugoq; supersunt

Vix lacerę sedes/angustaq̧ portio regni.
Militat aduersis dudum Normania signis:
Nobilis & priscos quę nominat insula francos.
Adde & Aquitanam gentem/pheboq̧ cadenti
Expositas vrbes: vicinaq̧ nereos arua:
Cętera pene in idem genus inclinata ruinę
In prędam veniunt hosti. & proscribitur heres:
Quem Losci Aruerniq̧ fouent/ęgreq̧ tuentur. Apud biturigas Carolus educatur.
O felix virgo & felicibus edita fatis:
Quę post tot clades/& belli fulmina/pacem
Restitues: tibi perpetuos sacrabit honores
Posteritas: dirę succede tyrannidis vltrix
Armipotens succede operi/te acclamat olympus.
¶ Quin genus omne tuū numero cēsebitur olī
Nobilium/tu prima feres insignia clari Joanne parentes nobiles facti sunt antea ignobiles
Stemmatis: & delebis onus seruile parentum.
Hęc fatus superum radiantia tecta reuisit.
Obstupet ingenti virgo concussa pauore.
Huc illuc mentem rapitur: secumq̧ reuoluit
Altius/hęc quid iussa velint/quo talia tendant:
Tum celo conuersa oculos/hęc vota profundit.
¶ Alme deus sinceri animi sanctissime custos Joanne ad deum oratio
Pelle precor lemures/& quę mortalia diris
Pectora imaginibus per opacę isomnia noctis
Ludificant: pelle imprimis Plutonides vmbras.

Vt nullo circunueniant errore puellam.
Non bene femineis enses & spicula dextris
Conueniunt: non spumantũ moderamen equorũ.
Explicat sue iuuentutis studia. Pastorale pedum rudibus contrecto lacertis:
Iungo sudes septis/magalia voluo per agros:
Purpureis me inspergo rosis/me cingo corollis:
Hę mihi sunt artes/his & desudo sub armis:
Quid mihi cum peltis? quid cum thorace trilici?
Bella gerat qui non sexu prohibetur ab illis.
Sed queror imprudens: forsan quę bella diurno
Tempore narrantur/nocturno somnia fingunt.
A caulis arcere lupos compressa sopore/
Et tardos excire canes plęrunqꝫ putaui:
Mox tamen hęc effert noctis caligo solutę.
¶ Crebra solent Marię cuiusdam monstra referri
Marie Auinonēsis apparitiones Celitus allapsas quę se vidisse figuras
Dixerat armigeri strepitus/& bellica signa:
Hęc tamen a vanis prodibat ineptia laruis/
Irritaqꝫ in celeres abierunt omnia ventos.

Enstrua iam totũ Dictynna cucurrerat orbē:
Angelꝰ secundo ad Joannam Ecce redit q̄ prima tulit mandata minister:
Huc (ait) ętherea rursus delabor ab arce:
Sta primis monitis/patrię succurre labanti:
Nil magis humani partem sibi vendicat ortus:
Crede puella: fides semper gratissima celo est

Victima/duricies triſti demergitur Orco.
Pendet in ambiguis recte ſententia cœptis:
Ne rata mox credat prudens/quęcunq; colorem
Induerint recti: ſpecies fucata bonorum
Decipit incautos/& mille pericula nectit.
Sed tecum nil tale agitur: diuina voluntas
Hoc opere in magno partem te iuſſit habere.
Ne tamen ancipites inuoluant pectora fluctus/
Auſpicia/& caſus/venturaq; ſigna docebo.
¶ Coſtidis eſt ædes Turonæ gentis in agro:
Cui ſitus/ & longa ſquallens ætate vetuſtas:
Cincta rubis moles/populo ſed ſacra frequenti
Francia dumſtaret ſpecioſis integra membris.
Emeritos hic arma duces appendere quondam
Mos erat: & ſpolijs venerari hoſtilibus aras:
Sanguis vbi gelidæ torpens algore ſenectæ
Suaſerat extrema vitam componere pace.
Obſitus hic atra rubigine delitet enſis
Confuſo armorum iampridem immixtus aceruo:
Cuſpide de prima capulo tenus aurea cingunt
Lilia/ſed furuas fecit mora longa lituras.
Tebonus hoc primo donabit munere princeps
Quo bellum ſubitura tuos vtaris in hoſtes.
¶ Solue timore animũ/& mãdata capeſſe tonãtis:
Subſcribent æterna tuæ præconia laudi.

Prudẽtis ẽ oia examinare.

Miraculoſa enſis pro ditio.

Dicit futurã ſibi apd poſteros gl'iam

Parcimus & nugis/& nil molimur iniquum
Sed cur conditio te ſexus terreat: ipſos
Monet: en ſexu deterreatur. Cęlicolas hoc non latuit: non fœmina/non mas/
Eſt apud ęthereum patrem: dſicretio nulla
Eſt generis/non eſt liber/non verna/ſed omnes
A domino pendent: vires vbicunqꝫ iuuabit
Inſeret: humanos diuina potentia captus
Tranſgreditur: quid enim tibi formidabile ducas
Helias. Si deus aſtiterit? Theſbyte orante propheta
Centeni occubuere viri: clauditqꝫ aperitqꝫ
Vox hominis cælos: ignemqꝫ accerſit ab aſtris.
Tu ſaltem prodito tenus: tentare quid obſit?
Incipe: fœlici ſuccedent omnia ſorte
Et noua fœminei ſurgent in robora nerui.
Henricus duxit Catherinã ſororem caroli. Henricus fruſtra Catharinę hymenæa popoſcit
Vincla/maritaleſqꝫ thoros & regia ſumpſit
Nomina: vt hæredis titulo veneratior eſſet
Liligerę plębi. Quin & regale numiſma
Cudit in inſuetos vultus: iſtiſqꝫ colorem
Dat lex connubij. ſed eo proceſſerit vſqꝫ
Infenſi longa ira dei. iam proſpera gallis
Sidera naſcentur: redeunt & tempora paci.
Altera lux cæcas noctis diſcuſſerat vmbras
Ioanna ad patruum. Surgit Ioanna/& patrui feſtina penates
Ingreditur: viſæqꝫ refert miracula formę.

Allicori p̃ſes tũ Baudrecurtus agebat:
Cui p̃ſtans animi virtus:& multa gerẽdi
Dexteritas belli·Patruo comitata puella
Tendit eo greſſum/& tales dat pectore voces. Ioanna ad robertũ baudrecurtum.
Huc ego prodigijs cæleſtibus acta venire
Cogor:& inſueti reſerare oracula caſus.
Mira tibi auditu referam:quę ſorte probabis
Dum plene tibi ſuſceptum innoteſcere verbum
Cœperit:obſcuris cum nox inuoluitur vmbris
Sępe ego ſecreto thalami concluſa receſſu
Angelicam vocem accepi/que regia ſuadet
Tecta peram/vt regno pacem/populoq; ſalutem
Hoſte feram pulſo.primę non credula voci
Reſtiteram ſexu imbelli reuocata:nec ęquos
Cenſueram monitus/qui inſanum Martis amorẽ Dicit ſe monitam ſepi⁹ vt franciam petat.
Ingererent.ſed verba eadem quę ſępius hauſi
Haud dubiam fecere fidem:ſtant omnia certis
Explorata vijs:nihil eſt quod debeat vltra
Admonuiſſe deus: maiora requirere inane eſt.
Quotidie oſtentis oculi obtũduntur:& aures.
Conceptum da pręſes iter:liceatq; ſubire
Quod volumus:nam liligeris cum rebus agetur
Proſperius:ſic fata iubẽt/ſic imperat ęther.
¶Hęc ait/& facto dicendi fine parumper Dicit ſe oportere committi.
Temperat a verbis demiſſa fronte Robertus.

Tandem subridens/dedignatusq; puellam

Robert⁹ ad Joannam. Mentis inops quid conaris? quæ cura fatigat:
Vade domum (dixit) distento ventre capellas
Nox vocat ad caulam ruri pascentibus agnis
Insidias tecta molitur fraude Lychaon.
Ad stabuli regressa fores bos mugit: harisq;
Claudit nemo sues/non est presepia fœno
Qui struat: omne pecus (te nunc absente) vagatur.
Scilicet id curæ est superis (te vindice) Gallos
Restitui: torto deducas stamina fuso
Vnde tuis cudas arma expedientia bellis.
Quid leuis afflicto conducas fœmina regno?
Monet vt domū repetat. Seria si mauis (nimium ne forte iocemur)
Natales inuise agros/vetulosq; parentes:
Et qui forte domi per tot tibi bella supersunt
Sedula pasce greges. nec enim capiaris amore
Militiæ: te vana fides/te somnia ducunt:
Hactenus ista satis: motam compesce phrenesim.
Arma decēt alios: fabricatur nubila Morpheus/
Vnde sub obscura surgunt insomnia nocte.
¶ Hæc & plura bonus pręses responsa ferebat
Id non esse ratus consultę mentis/anili
Fœmineę vocis monitu prodire sub ora
Principis: & nugas/monstrosaq; signa referre.
Sed constans iterū atq; iterum regressa virago

Non ſannas timet/aut ridentis ſcommata vulgi:
Nec præfert muliebre aliquid: firmatur eodem
Propoſiti voto/& nulla leuitate vacillat.
Gallia (ait) non hac ſoluetur peſte: priuſq̄
Ipſa Caledoniam gladio percuſſero gentem.
Si pedibus duros impingere ſemita callos
Debeat/aut ſit opus geminis obrepere palmis:
Ingrediar vel ſola viam: nam nulla poteſtas
Sufficiet Bethfortiadas expellere regno:
Si non impoſiti perſungar munere belli.
¶ Quid faciat preſes quid ſit ratione ſequendum
Ambigit: hinc illinc videas pugnantia naſci Tandē Robert⁹ decreuit eā mittendam.
Argumenta: ſed hæc tandem ſententia ſedit:
Vt Loſcos adeat: quia quo impulſore puella
Talia mente agitet: non eſt dignoſcere promptum.
Accingit ſe leta viæ/comitātur euntem Ingreditur viam.
Collecti miſera rerum pro ſorte miniſtri.
Mox procul exurgunt tectis flammātibus arces
Rex vbi belligeros verſabat corde tumultus.
Quem geſtit virgo affari/mandataq; coram
Edere: vt impulſam ſecreto numine mentem
Nemo neget: ſic & greſſum componit: & ora
Grata gerit: cunctiſq; bonum prenunciat omen.
¶ Poſtq̄ introgreſſos cœperunt atria: regem
Pronus adit Pulengeius/ſupplexq; profatur. Pulēgeius dux Joanne ad Carolum.

¶Nos tua non ægre tulerit clementia princeps
Inclyte: quandoquidem si non audire pigebit
Accipies casum exemplo fortasse carentem.
Ad Baudrecurtum (cui credita cura regendę
Vallicoris) nil tale ratum miranda puella
Venit: & id superis dicit monitoribus: esse

Dicit Baudrecurtū primo spreuisse Joannā ipsam vero cōstantē sēper esse

Crediderat nugas/ deliraq; verba Robertus.
Propterea ab sese dimissam terq; quaterq;
In patriam remeare iubet/ mentisq; furorem
Ponere: quinetiam complosis sibila palmis
Ingeminat crebro puerorum turba: sed vsq;
Persistit cœpto/ & multum se profore spondet
Fortunæ rex magne tuæ: in plerisq; rogata
Fœmineum supra morem respondet: ineptum

Dicit non esse leuē aut stolidā.

Effutit nihil: incessu promittit & ore
Grande aliquid: totus (nec eni pudet ista fateri)
In diuersa trahor: rem non emittere vulgo
Mens fuit: at diuum veriti contemnere numen/
Post longos monitus/ importunumq; puellæ
Venimus impulsum. Summa cęlatur abysso/
Transq; hominē scandit quicquid molitur olympus.
En nostræ rex summa viæ. Tu ex ore puellę
Cætera cognosces: at nostris quęsumus ausis
Da veniam: nam causa tui sincera merendi
Appulit huc nostros gressus/ timidosq; coegit

Aſpera conditio/& tempeſtas plena malorum.

VIrgineę voci facili non credidit aure
Carolus:ābiguos vulgato murmure patres
Inuaſit ſtupor immodicus. Sed digna referri
Res viſa eſt ad Pictauę conſulta palęſtrę.
Dicta dies aderat: venit in cōmune theatrum
Ancipitis prolata palam diſcuſſio nodi.
Ordine quemqꝫ ſuo capiunt ſubſellia:non vox
Auditur:non fit ſtrepitus:tenuere vocati
Ora patres:ſed cuius erat prouincia fandi
(Innuit vt prę ſes)tali ſermone perorat.

Ioāna mittitur ad academiam pictaueñ.

¶ Egregij patres noſtis quę cauſa vocandi
Concilij:miſera perculſum clade fatiſcit
Imperium/lęuos ſic torquent ſidera fluxus.
Sed procinctus in hęc rerum diſpendia ſudor
Militet:aduerſas hyemes ſuperare ferendo
Eſt opus: haud vero contra pugnare vetamur
Irritata pijs flectendo numina votis
Aut etiam(ſi mens nobis induſtria)vires
Exercendo animi:patrū inconſulta libido
Forſitan immites carpſit de vitibus vuas
Et ſtupidi dentes poſt indoluere nepotum.
Omnia iandudum ingenti trepidare tumultu
Cernitis:hanc peſtem noſtris quę cauſa diebus
Intulerit:modicę non eſt indicere molis

Quidam theologus loquitur.

Patientia opus eſt.

hieremie.31.

Quicquid id est/siue astrigero vis indita coelo
Voluerit hoc fatale malum/seu quilibet alter
Ignotus diuorum/& ineluctabilis ordo
Hos gallis ferat influxus/radiosq̃ maligni
Sideris: haud ideo virtus tabescat inerti
Segnicie: tantis bellorum fluctibus acres
Obuia firmemus vestigia: spes bona mentes
Erigat inuictas: tot forte laboribus actos
Eripient olim superi/& meliora quietem
Fata dabunt: foelix aliquid mens augurat huius
Virginis auspicio cui pręsens cura laborat.
Res pensanda tamen magno est examine: quando
A solita rerum discedit lege: frequenter
Aspicias flores pulchra qui veste renident
Naribus admotos tetrum spirare vaporem.
Dicite (quandoquidem conuenimus illius ergo)
Quæ vobis sit iudicibus credenda puella.

In rebus miseris non deficiendū ē

Non facile rebus inconsuetis credēdum est.

Quidā veteranus eques Ioanne non credebat.

Ssurgit venerādus eques/cui plurima frōti
Canicies: cui mēbra tremunt effœta senili
Pondere: militię longęuo exercitus vsu.
Rege sub extincto multis stipendia lustris
Fecerat: (emeritus q̃uis a marte vacaret)
Concilijs astare tamen plærunq̃ iubebat
Carolus: audibatq̃ libens quid suadeat heros/
Imprimis vbi de belli ratione gerendi

Questio versatur: non primo verba recepit
Virginis. ex altis effert tum talia rostris.
Est vetus elogium/non protenus omnia credi
Aurea/quæ videas auri præferre colorem.
Fœmina res armis incommoda/fœmina praui
Ingenij: longe effreni pugnacior ore
Fœmina/ q̄ gladio/commissi perfida custos.
Non ea lex belli/non author fœmina pacis.
¶ Fœmineis sunt plena malis quęcunq; vetustæ
Produnt hystoriæ. nil fœmina linquit inausum
Quo furor impellit/mentisq; insania versat.
Fœmina versicolor monstrū: numerare ꝓfusam
Quis queat heroum seriem/quos perdidit olim
Fœmineum scelus? Argiuas in pergama classes
Tyndaris exciuit: cadit hinc fortissimus ille
Hector adulterij precium/cadit hinc & Achilles
Et pręstans vtrinq; genus. Lauinia pene
Relliquias Troum exhausit. Sansonis adeptū est
Robur ab externa meretrice: nec ille prophetes
Eximius cassem effugit speculatus ab alto
Balnea Bersabeę. Non extricabile vinclum
Scorta tetenderunt Salomoni/vt sacra focosq;
Poneret idolis. Sed quanta piacla patrauit
Vxor Achab summa quę pręcipitata fenestra.
Interiit/regni dum quęrit Athalia sceptrum:

Dicit femi nas bellis esse non cō uenientes.

Femina est ore q̄ȝ gla dio pugna cior

Helena Hector Achilles Lauinia.

Sanson. Dauid.

Salomon.

Iesabel. Athalia.

Persequitur regale genus/stirpemqꝫ relictam.
At verbis modus abfuerit si cuncta requiram.
Nictymene Myrrha Lesbia Nictymene patri miscetur:idemqꝫ
Semiramis. Myrrha subit facinus/nec fœda Semiramis horret
Biblis. Concubitum prolis: fraterno Biblis amore
Turpiter efferuet:Nisum sua filia prodit:
Laodice. Phareus Laodice est infida viro:cadit ense Phareus:
Locris Coniugis:incesto temeratur crimine Locris.
Messalina Vix Messalinæ meminisse libidinis ausim.
Claudius/Albinusqꝫ dato periere veneno
Fraude maritarum:priuignum Theseos vxor
Phedra. Euristhe⁹ Exarsit:castumqꝫ extrema in fata poposcit.
Quem nequit Euristheus/sed nec Saturnia Iuno:
Vincere/fatali conflagrat coniugis igne
Hercules. Deyanira. Inclytus Alcides:sic passim fœmina præceps:
Fertur in omne scelus sæuæ de more leenę.
¶ Sed quid in annales & prisca diaria tanto
Effluo digressu:satis est meminisse superba
Proferre imperia/angustosqꝫ extendere fines
Fœminei non esse animi.Cognouimus olim
(Dum melior sanguis vegetaret robora)magnos:
Tum bello/tum pace duces:qui insignibus actis
Egregias laudes/& francæ sceptra coronæ
Plenius ornarunt:sed non regnabat anilis
Hæc leuitas:anceps quid pendet ab ore puellæ

Curia: dum tantis agitur res nostra periclis:
Quid non Aurelios dura obsidione leuamus?
Quę spes tanta moræ? propius dum cernimus hostes?
Sicut vbi angustas septenis fluxibus vndas
Euripus tollens/ventos vocat/ & Iouis ignes:
Aut cum cœlum oriens pluuiales eleuat Hędos:
Puppe sedens rector properat fundare carinas:
Linthea conuoluit/firmatq; in littore naues:
Ne ferat illisam vehemens impulsio classem.
Sic toto obnixu collectis viribus ire
Vnanimes in bella iubet miserabile tempus.
Non maleę rupes/non cyclopeia saxa
Incidimus: longe obruimur grauiore procella.
Ecce soporatis omnes tamen ocia curis
Ducimus: & (tanq̃ defecerit omne virile
Robur) ad agrestis fugimus vexilla puellę
Quid resides torpent animi? quid segnia corda
Non tandem accenso surgunt in prælia marte?
Hoc præsens quis non videat reptare venenum?
Non secus ac totos paulatim cancer in artus
Serpit: & infectis respergit corpora sulcis.
¶ Talibus effatus senior plęrosq; trahebat
In sua vota patres: qui non sperare futuram
Audebant ex fœminea virtute salutem.
Adde quod astantis pars non temnenda senatus

Euripus Hedi pluuiales.

Malea.

Duxerat indignam/celebris cui concio tantum
Deferat: hæc (aiunt) tanti figmenta bubulcæ
Cur facimus? si forte deus decreuerit hostem
Pellere: nostrates non deficit inclyta virtus:
Moliri qui audenter opus tam nobile possint.
¶ Interrupti operis dum sic sententia pendet:
Succenset virgo armipotens/ægreq; repulsam:
Sustinet: imbibitum vix dissimulare furorem
Flamma accensa potest: q si mora longius isset:
Acrior (vt referunt) succreuerat ira puellæ:
Ira per incerti gladios ruitura duelli:
Qua me stultitia/qua me leuitate notandam
Creditis o patres? armis si forsitan (inquit)
Apta minus videar/stricto procurrere ferro
Annuite: hæc nostri sint prima pericula martis:
Si cuiq̃ vis tanta animo: descendat in æquę
Planiciem pugnæ: mihi si victoria cedat
Credite victrici/noster si vicerit hostis:
Compede vincta abeam/& cũctis sim fabula sęclis:
Dixerat: hinc patres aliquot labentibus horis
Consultant: nam grande aliquid constantia p̃fert
Virginis. at vero fierent cum talia: Petrus
Intererat: quo Meldi initę post fœdera pacis
Præsule sunt vsi: talesq; dat ore loquelas.
¶ Fluctuat incertis studijs mens anxia: postq̃

Aliqui vocant eã bubulcã.

Quẽlibet singulari certamine ipsa prouocat.

Patres rursus consultãt.

Petrus episcopus meldeñ.

In sacros feror annales. nam multa legenti
Occurrunt passim implexos facientia nodos:
Quæ sphingis domitor neqat dissoluere/ nõ phrix Sphinx.
Gordius: haud aliter q̃ dum Minoia tecta
Dædalios habuere sinus per mille viarum
Ambages. vt progressos contingere prima
Limina vix liceat: paucis tamen edere coram
Institui: quod pręsentem conducat in vsum.
Nostis apostolico persuasi dogmate: non mox Prime Jo.4.
Omni spiritui credendum/ sępe malignos
Vidimus in lucem se transformare sathanes: 2. ad cor. 11.
Multaq; in incautos moliri retia gressus:
Vnde subit præceps & mens/ & corpus amaram Spirituus discretio difficilis.
Curarum molem/ & medijs cocytidos vndis
Mergitur/ abrupto noctesq; diesq; sopore.
Est paucis data spirituum discretio: sępe
Vultus ouē simulat/ tamen esse lychaona disces.
Aspiciens intro: sed quē tam lyncea cingunt
Lumina qui mentes penetret: cęcutit in istis
Lippus homo/ & falsa caligat imagine visus.
¶ Venturos quis mendaces falsosq; prophetas
Nesciat/ illectam solitos eludere plębem
Præstigijs/ & carminibus. nec deesse putentur
Angelicis qui se iactent congressibus vti:
Vt liceat tali nugas prętexere fuco

Numa Sic pius Aegerię lucos rex ille Sabinus
Fingebat petere/ & diua monitrice probatos
Licurgus. Tradere Romulidis ritus: sic ipse Licurgus
Ciuibus instituit simulato numine leges.
Sed tam sacrilegi sceleris damnare puellam
Non ausim temere/ quando me iudice multam
Frontis honestatem pręfert: rem fraude carere
Auguror: innocuam pretendunt omnia mentem.
Oedipus. Cirus. Cum subit istius mihi tempestatis imago:
Romulus. Gyges. Oedipodę videor traiectas cernere plantas/
Abidis Atq; canem Ciri altricem & porrecta Quirino
Vbera/ & inuisum quod Gyges repperit aurum.
Vescentemq; Abidis ceruino lacte iuuentam.
Omnibus his q̃q̃ primę fuit aspera vitæ
Conditio: tandem mutata sorte potentes
Accepere thronos: sic forsan Carolus olim
Proferet exhaustis illustria sceptra periclis.
Si statur nobis coram tentanda puella:
Plurima scrutantes vltro citroq; legemus
Quæ mẽtis facies: Nec enim via prõptior vlla est/
Si sedet occultos certo cognoscere mores:
Iussa petit virgo conclaue: & talia fatur.
Ioanna ad iudices. HEu quid tam differre iuuat consulte senatus
En/ vbi cunctando longas absumitis horas)
Genabum est aurelia. Ignibus & ferro Genabinę proxima gentis

Mœnia luſtrantur: curis inſomnibus acti
Impallent ciues: & non miſereſcitis: empta eſt
Hęc grauitas magno: toties audiſſe poteſtis
Quę mandata ſequor: ſi res inſueta/neceſſe eſt
Exaudire tamen quicquid deus imperat author.
Quæritis vnde genus. Natalem protulit ortum
Auſtraſiæ limes/Darco ſum nata parente:
Per patrię fines vitreis moſa labitur vndis:
Dompremio nomen vico. Tullenſe perunxit
Chriſma michi caput: & luſtrali fonte renatæ
Nomen Ioannæ poni voluere parentes.
Non ſublime genus/tenui ſed viuit agello
Contentus genitor: primę data cura iuuentę
Lanigeri gregis/at poſtq̃ maturuit ętas
Altior: & quartæ tetigi trieteridis annos:
Vix egreſſa domo maternis ſemper adhęſi
Sedula in obſequijs. Magicis ne credite patres
Artibus implicitam: quarum nec nomina noui.
¶ Cum patrios aliquando greges in paſcua rura
Egiſſem cuſtos/timidas vox cęlitus aures
Lapſa ſubit: quę Liligeras me viſere ſedes
Terq; quaterq; iubet. Non mox audita recepi:
Erubui primo. Nec talia prodere cuiq̃
Auſa fui. longa incubuit nutatio menti:
Namq; hyemes pluſq̃ ternas his fluctibus egi

Auſtraſia. Petrꝰ darcus pater Ioanne. Moſa fluuius. Dōpremius Tulleñ dio

Ioāna fuit aliqñ ouiū cuſtos. feris.

Accepit mādatū de adeunda franciā dū ruri

Tribus annis nō auſa eſt reuelationes cuiq̃ dicere.

Sub media plærunq; die/plęrunq; sub vmbris
Ista tuli: tandem tot monstris acta petiui
Vallicorem: multosq; dies contempta resedi
Paupere vestitu. Sed postq̃ sæpius istos
Accepi monitus tardi incusata timoris:
Præfecti demum (patruo duce) limen adiui
Obtestans in Caionam me mitteret arcem
Rex vbi voluebat curas/& mœstus agebat.

Vallicorēses dederūt ioāne equū & vestē virilē

Tum me veste & equo donāt nummisq; pusillis
Indigenę. Pullengeius comitante Coletto
Ducendam recipit: nec iter (licet vndiq; septum
Hostibus) vlla tulit discrimina: sed satis ista
Non faciunt fidei: quæ signa requiritis: ignem
Non deduco polis/nec hiulca tonitrua cudo.
Aurelios veni misera subducere clade:
Istęc primitias nostri sperate laboris.
Inde petet Remos sacro tingendus oliuo
Carolus: & pulsis late dominabitur anglis.

Pdicit reditū ducis aureliāi ex anglia.

En vobis ea signa fero. reducemq; videbunt
Aurelij dominum. Tantum est opus arma virosq;
Contrahi: & audentes in bella coire maniplos.
Si deus affuerit/quid vos concusserit hostis?
¶ Sæpius hæc/ memorās repetebat virgo: stuporq;

Decernunt pres recipiē & eē ioānā

Omnibus incessit: sed (quom cunctatio magnam
Perniciem illatura foret) concorditer omnes

Decernunt nullum esse nephas/nec lege vetari:
Quod studio tantę pietatis virgo requirit.
Tantisper iussa arma ferat:dum nulla reclamet
Relligio:fortasse deus sic restituet rem.
¶ Iamq; ierat totam fama euulgata per vrbem/
Finibus Austrasię nuper venisse puellam
Vsibus insignem belli/nomenq; professam
Virgineum:mixtamq; viris cum cęlibe vita.
Forte aderat pręstans Siculi regina Pelori
Carlęæ vxoris genitrix:tentare pudorem
Constituit. veteres non ignarasq; negoci
Matronas iubet exquiri:sed pura refulsit
Corporis integritas:nam tris vbi contigit annos
Virgo supra decimum venerem illibata negauit.
Turoni primo mauortia suscipit arma:
Hinc repetit regem causam pertęsa morandi.

Regina sicilie ꝟginitatē explorari fecit ioāne.

Ioāna vouerat ppetuam ꝟginitatem.

¶ FINIS PRIMI LIBRI.

¶ Argumentum secundi Libri.

¶ Primo habetur aurelianeñ.ad Carolum legatio.
Mœsta Caroli ad deum oratio
Annonæ ad Aurelios delatio
Aurelianeñ exultatio
Ioannæ ad Anglos epistola
Obsidionis descriptio.

Dunensis ad proceres oratio
Ioannæ pro inuadendis anglis exhortatio
Francorum in anglos congressio
Mira Ioannæ decertatio
Francorum in agro pernoctatio
Litterarum apud adolescentes deprehensio
Apparatus belli primo diluculo
Gallorum & Anglorum ferox dimicatio
Anastrophe ad Talebotum suis nō opitulantem
Arcis & vallorum per Francos demolitio

¶ Sequitur Liber Secundus.

Legati aurelianeñ ad Carolum.

Ltera lux cælos aperit: quom visa p agros
Turba equitū micat/& pernix allabitur vrbi:
Mox regē introgressi adeūt/& talia fantur.
Maxime rex mœsta Aurelij te voce salutant:
O genus infœlix/ tua ni clęmentia tantam
Alleuet ærumnam gentis/cui grandis egestas
Ingruit:ex omniq; premit penuria parte.

At. miserias obsessorum

Iam vinum passim exhaustum/cōsumptaq; rerum
Est omnis penus:in panem formatur auena:
Hordeaq; insuetos gentis vertuntur ad vsus.
Adde q ad siliquas pecuino more videres
Mendicam plebem facto plærunq; tumultu
Currere:quo pascat lactentia pignora mater
Non habet:hāc ipsā vix credas optime princeps

Pauperiem:moribundũ vrbis per cõpita vulgus
Sternitur:haud tuto seruantur limine ciues.
Nam ruit euulsis inopum manus effera valuis
Direptura cibum/& venturã quicquid in escam
Sedibus occultis tectum conclaue reponit.
❡Altera non leuior clades desęuit in vrbem:
Q̃ longum metitur iter Latonia lampas:
Donec ab Eois extremos visat Iberos:
Euomit ignitas hostilis machina glandes:
Sulfureiq́ volant alto stridore molares.
Qualis in æolijs(si vera est fama)caminis
Auditur fragor assiduus:dum fulmen hiulcum
Perstrepit:& liparam vastus circũsonat horror.
Vidimus in crebris plærunq́ cadauera vicis
Per medios dissecta artus/truncosq́ carentes
Verticibns/dum grandisono terrore pilarum
Ampla venit seges in nostros vibrata penates.
Tum cellis imbelle genus/camerisq́ repandis
Delitet:& iustos vix dena puerpera quęq́
Peruenit ad menses/crebra est & abortio prolis.
❡Quid vero magis indignũ rex optime:sacris
Armorum cruda impietas non parcit:ab alto
Culmine templa ruunt:expilatisq́ cremantur
Sacrificis vtensilibus. Sed quanta sub vrbis
Mœnibus euerti sors intempesta coegit:

Fit freq̃ns plebis tumultus.

Multi bellicis machĩnis pereunt.

Destruũtur plurie sacre edes.

Est certum tamen extremas prius ire sub vmbras
Quā parere iugo (te reclamante) Britanno.
Sed tu coge potens coeuntibus vndiq; turmis
Subsidium: vt pressos longo discrimine ciues
Eripias: viden inde tuæ pendere coronę
Grande bonū: iam nosse potes rex inclyte: nostrę
Quanta fides vrbis: vegetum sed robur ademit
Horrida tēpestas/& hyems tam longa malorum.
¶A Ligeri quicquid deuergit Sequanę ad vndas:
(Adde alias gentes Arctoi ad sidera plaustri)
Militat hostili imperio: & capitalis habetur
Noxa/tuum nomen si cuiq̄ in finibus illis
Excidat ore: vides odijs q̄ certat iniquis
Anglia Vallesiæ titulos extinguere gentis.
Si nostro spolieris agro/si cœperit vrbem
Cangiacus miles: sua mox tentoria Loscis
Inferet: & rapidum traducet castra Garunnam.
Quæ tunc te sedes capient? quæ tuta manebunt
Oppida? tam dirā auertant pia numina pestem:
Non secus ac pulsis crebræ alluuione procellę
Aggeribus Nereus vndosos eleuat ęstus:
Paulatimq; subit congestę viscera terræ:
Quassat & auulsis pugnantia littora glebis:
Si tandem impulsu assiduo collisa dehiscant
Claustra: furit Tethis quę non compescitur vlla

Grande bonum pēdet ex liberatione vrbis

Nemo audet Caroli facere mentionē.

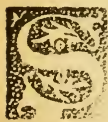
Obice/vicinos late diffusa per agros:
Nil abit intactum:spumosas colligit vndas
Per virides campos/& stant plena omnia cœno.
Sic modo cui non perspectũ est/mox affore tẽpus
(Si non explicitis obsistas viribus) vt te
Subiectamq̧ tibi ditionem immanior hostis
Vndiq̧ proturbet: tanta hęc incendia cures
Ocyus extingui:toties quid abimus inanes
Et spe fraudati auxilij: tibi consule tandem:
Fortunamq̧ tuam tutare virilibus armis.

Dicit oĩa ab anglis occupatuꝫ iri nisi eorũ obsistatur conatibus.

¶Nondum solis equos inflexa scorpio cauda
Contigerat: nostram dũ castra tetendit in vrbem
Salbericus miles: sediam micat hospite phœbo
Portitor europę cernis q̃ noxia durat
Obsidio:nostræ pie rex miseresce querelę.

Declarat plixitateꝫ obsidionis.

¶Legatis promittit opem/annonãq̧ ferendam
Carolus: & curas verbis demulcet amicis.
Sed quid opus longis hęrere ambagibus:adsunt
Omnia quæ poscant concepta negocia belli.
Ante tamen q̃ carpat iter franconia pubes
Carolus armatam compellat voce puellam.

SI quicq̃ conferre potes generosa virago
Vt laceræ instaurẽt opes/& bella fugatis
Emigrẽt ꝓcul ãgligenis:gratissimus isto
In sudore labor. Sed si quid nostra vetabit

Carolus ad Joãnã.

Prohibet maleficia.

Relligio/videas id ne tentaueris: ipsis
Demonibus tecum ne sint commertia: nec te
Illicitis conuerte aris: Plutonia castra
Nolo in opem nostram saga illiciente vocari:
Huc tamen hortatu superum si veneris: armis
Et licitis rebus non interdicimus: ipso
Munere quodcunqꝫ est/& pleno fungere voto.
Arma tibi turmasqꝫ virum decernimus: i nunc
Quo deus aspirat/genabiqꝫ inuise penates.
¶ At ne virgineo pellectus miles amore
Ignibus ardescat veneris: vel sola grabato
Dum cubat/incauto quisq̃ paret arma pudori:

Aulonius ioanne custos. Contius eius comes. Ioanna ensem a carolo accipit.

Aulonio generoso equiti data cura puellæ:
Contius & prestans iuuenis comes vsqꝫ secutus.
Illicet afferri quem prodidit angelus ensem
Virgo iubet/lateriqꝫ addit: tum Carolus alta
Lilia mente notat portendi talia vanis
Non ratus augurijs: mentem nec opinio lusit.
Donec enim vitam curis castrensibus egit
Dimicuit gladio sic fusa potenter in hostem
Vt trepident acteę magno terrore Phalanges
Brutigenum: procul exertus dũ splendicat ensis.
Carolus hac rerum motus nouitate/simulqꝫ
Aureliæ casum miserans/animoqꝫ reuoluens
Belligeram sortem: thalami penetralia solus

Ingreditur: lachrymisq; deum liquentibus orat.

O rebus tandem ex alto deus aspice: turpi
Abdicor exilio: quę culpa impuberis ęui
Has meruit pœnas? quæ tanti causa flagelli?
O vitę genus infœlix: cur tam miser aura
Perfruor ętherea? cur me non abdidit vmbris
Prima dies qua sum donatus munere lucis?
Si non legitimis Francorum legibus hæres
Euocor ad regni sceptrum/si forsitan alter
Gratior est superis: supplex tua numina posco
Tu qui regnorum dator es/qui pacis amator/
Hanc potius mœrentem animam de corpore tolle:
Q; /me authore diu populum bellona fatiget.
Si nostri tamen exicij sententia nondum
Sit stata/si quicq̃ liceat sperare salutis:
Aureliam tristi prohibe succumbere fato:
Et rege virgineas in cœpta negocia vires.
Iuris inops hostis per rura/per oppida sęuit:
Remq; gerit ferro: & culpam prętexere credit
Germanę thalamo. Sed lex antiqua reclamat:
Nec prisci voluere patres hoc nobile regnum
Fœmineo parere iugo. Dispendia primus
Experiar? lex ęqua meis violabitur annis?
Spumantem conscendit equum campana propago:
Et quæ nuper erat moderandi nescia freni

Caroli ad deum oro.

Lex salica.

Quadrupedantũ animos/& pressũ naribus ignem
Mitigat:hoc studium getico sub marte putares
Egregie doctam:tali regit ordine turmas.
Hos in fronte gradi/maturis passibus illos
Pone sequi/inq̧ data quemuis incedere sorte
Imperat: & recta partitur singula lege.
Dumq̧ iter agmen obit/prętexunt æthera nubes
Puluere concretæ: ferrato in tegmine classes
Multi demirant Joannã. Erectis feruent animis/pars hęret in ipsa
Virgine:demirans gestus/artemq̧ regendæ
Militiæ. Procul assurgunt fumantia tecta
Blesorum:subeunt proceres/defessaq̧ curant
Corpora:& exiguo concedunt lumina somno:
Nocte fere tota pars maxima pendet habendis
Consilijs: ancepsq̧ tenet sententia patres
Qua possint tuto aurelias accedere sedes:
Nanq̧ Caledonio cinguntur mœnia vallo
Vt quacunq̧ ferant Galli vestigia: semper
Obuius hostis eat: quales in vere sereno
Sol vbi in occidui tractum descendit olympi
Aeriæ stipantur apes aluearia circum:
Vestibuloq̧ sedent florum mellisq̧ refertę.
Stat tandem insidijs/& subsessore carentes
At. multiplicẽ annonam. Explorare locos.nam lento plaustra rotatu
Multiplicemq̧ penum per apertos ducere cãpos

Expedit: & quicquid fert martis ahęna supellex.
Millenæ numerentur oues/ totidemq; tenelli
Matribus acclamant/pendentq; ex vbere fœtus.
Inde boum longam seriem/genus inde caprinum
Setigerumq; pecus suffertaq; dolia pingui
Aspicias lardo & petasone. hinc optima plenis
Spumant vina cadis/cereremq; assuta recondunt
Linthea/feruentes pecuaria pabula rhedas
Grandi mole premunt/& anhelis frontibus instant
Cornipedes: stillatq; imis palearibus humor
Pendulus: vt summa superent vestigia terra.
¶ His acies instructa modis/per Belgica rura Per bellū īcedit agmē,
Progreditur: pugnam si mars fortasse ciebit
Aptior est sedes/& campi planius æquor.
Occultæ sunt nulla viæ diuortia: nullæ
Subsidunt valles /non scrupea saxa locorum
Pręcludunt aditus: non obuia fit Iouis arbor:
Nec populna seges tectis effunditur vmbris. Procustes.
Aequa soli facies/non est vbi torue Procustes
Deliteas/hic sola ceres/& mitis Bachus.
Illicet explicitis pubes franconia signis
Hostili coram aspectu se mœnibus infert.
¶ Quis festos memoret plausus: quis gaudia pdat
Carmine: respirantinspecta virgine ciues. Exultatio aurelianeñ.
Lęta pios edunt gemitus præcordia: fracto

Thure litant omnes/dilucent ignibus aræ:
Et superis dignas impendit victima grates.
Vt cum forte graues impressit Syrius estus:
Purpurei impallent flores/pronumq; recumbit
Gramen humi/ & siccis pestana rosaria marcent
Caudicibus/tum si Thaumantias exeret arcus
Imbriferos/totumq; Iouemq; miscebit Orion:
Pristina mox facies nitet instaurata viretis/
Prociduumq; caput firmato caule resurgit.
Intumet & botris.sic aureliana iuuentus
Quæ confecta inopi macie vix membra trahebat
In vires animumq; redit:sanguisq; per ora
Enitet:& speciem mixto candore venustat.
Ante Brigantinos q̃ virgo lacesseret armis
Has monitore deo fertur scripsisse tabellas.

Joanne ad ãglos epl'a.

¶ Si forsan vestras nondum mea nomina ad aures
Detulerit rumor:venturam nuncio pacem
Liligeris:iam bella satis progressa: nec vltra
Affliget populum manus indignata tonantis.
In patrios migrate lares/Neptunia doris
Vos reuocat:tranate fretum:Franconia rura
Linquite:mitescat belli furor:hactenus omnis
Gallia crudeli depressa tyrannide finem
Tandem exorauit requiem inuenere labores.
Me nuper deus hęc vobis quę verba referrem

Misit in hos tractus, miror (ne cætera dicam)
Tot damnis cur non pudeat vexare carentem
Patrono populum: acceptam que datamque decebat
Non temerare fidem: Aurelio cum principe pacti
Immemores estis: neque vos rata foedera tangunt. Arguit eos perfidie.
Non vobis titulos / non ascribatis honorem
Militie: non vestra manus sed vindicis ira
Aetherei / Gallos hec in discrimina mersit.
Vos vidui repetunt thalami / nuptæque gementes
Et vestræ metuunt vitæ / fideique iugali.
Hinc procul ite: procul Gallis absistite terris
Dum tuta licet ire via: Si recta monentem Minatur pertinacibus exicium.
Spreueritis: diram vobis præsagio cladem.
Anglorum proceres lectis risere tabellis
Guttture stentoreo: nostre (aiunt) cura salutis Angli derident ioannam
Est Arminiace meretrici: sed magis illis
Consulat ipsa procis quos tanto deperit igne.
POstera lux pulsa caligine sparserat orbem
Leucotheæ radiis / thalamos egressa puella Ioanna ad proceres.
Accingit sua membra armis / coramque vocato
Agmine nobilium monitis prudentibus orat:
In primis non frangi animos / nec hebescere vires
Admonet: & tantum Francis opus esse virili
Pectore: subsidium coelo viresque ferente.
Anglus in aduersa pontis regione locarat

Propugnaculũ angloꝝ Armipotens vallum: aurelij patris haud procul ędem:
Hic qui sorte datam stationem miles habebat/
Plurima molitus miserandæ incommoda genti
Assidue iactis quatiebat mœnia saxis.
Ne vero annonam deferri aut arma liceret
Pons dissipatus. Indigenis: pontem trabibus tignisq́ reuulsis
Glassidus in medias fluuij demerserat vndas.
Hinc tardo nisi remigij lentamine in vrbem
Sicalonia ferax. Nulla via est: licet omnigenā Sicalonia frugem
Educet: vnde opibus late ligerina redundant
Oppida: pacificos voluunt vbi sydera fluxus.
Hæc tum Duneius percurrit dicta Comarchus
Duneius ad milites. ¶ Eya agite o proceres validis concurrite neruis:
Vos penes est francæ spes & tutela coronæ.
Libera semotis posthac annona periclis
Vt veniat: sternamus iter: nunc vindice ferro
(Dum licet) vtamur: pacis sic munus emendum.
Vrbis in aspectu tentoria fixit ad austrum
Glassidus/assumptis Molino Palmatioq́.
Glassidus vir apprime militaris. Illustres quos esse duces/belliq́ peritos
Molinus. & Palmatius Fama refert: interq́ suos loca prima tenere.
Glassidus hic varia semper nos pręuenit arte
Est & fraude Sinon/atq́ astu vincit Vlyssem.
Quippe hinc Salberio plærunq́ refigere castra
Inciderat menti: Sed Glassidus ire volentem

Detinuit:nam ſpes potiundę inceſſerat vrbis:
Idq́ breui: quom liligero de ſtemmate ferret
Suppetias nemo:attoniti hoc diſcrimine ciues
Burgundo parere duci ſtatuere:ſed Anglus
Abnuit:oblatumq́ philippo inuidit honorem.
¶ Non ego luſtrandis (inquit) ſudauero dumis
Vt captas ferat alter aues: dum ſub iuga victi
Prociderint:belli impenſas/noſtroſq́ labores
Plenius exoluent.alieno non meret ære
Noſtra manus.victis leges & iura feremus.
Talia dicenti cauſas animumq́ morandi
Glaſſidus innectit:ſpemq́ exhortatibus auget.
Poſtq̄ autem impulſu fractę dux ipſe feneſtræ
Lethiferum excepit vulnus:dum cerneret vrbis
Infœlix habitum/reliquis deſiſtere cœpto
Conſilium fuit:atq́ alias diſquirere ſedes.
Ipſe ſed immotas ſuadet conſiſtere turmas:
Vnius ob fatum (clamat) vis tota Britanni
Agminis oppetiit:ſic aufugiſſe pudendum
Crimen erit:noſtraſne ſuo cum funere vires
Extulit:obſeſſis non eſt annona:futuri
Nec ſpes auxilij/:iampridem in rure Cuborum
Mœret oberato viduatus milite ductor
Cuius ab auſpicijs poſſint ſperare ſalutem:
Quęnam certa fides/ quę ferri prona voluntas

Aurelianeñ voluerunt ſe dedere philippo burgūdo ſed obſtiterunt angli.

Poſt mortē ſalberij abire volentib9 anglis obnitit glaſſidus

Glaſſidus ad ſuos.

Esse queat: cum militiæ stypendia desunt.
His tandem accessit monitis Henricea pubes
Hinc mora: & hinc nostri consurgit causa pericli.
¶ Talia flammata mouerunt bile puellam
Hanc (ait) o magni heroes quoadusque feremus
Pauperiem? sic aurelia indefensa peribit?
Joāna ad suos. Siqua sedet vobis prestans in pectore virtus/
Prodeat: & fuso iam tandem sanguine pœnas
Infesti dent hospitij Bethfortia castra
Glassidus hic quisquis fuerit/quocunque regendi
Agminis ingenio/ aut belli præpolleat astu:
Pellendus statione venit. trans fluminis vndam
Prima ferar: tectas vincamus robore fraudes:
Vlteriorem adij fœlici remige ripam
Iam semel atque iterū/nec enim me pœnitet ausi:
Stagnat adhuc tellus hostili imbuta cruore:
Res bene habet/plebs prę sidio firmata potenti
Et locuplete penu longum secura pauorem
Exuit: aspirant dextris inspectibus vrbi
Siderei fluxus/dira emigrabit Enyo
Et sub Liligeros melior fortuna penates
Non multo post hosce dies remeabit: Eodem
Non semper Stygiæ prostabunt limine dirę.
Consultum nunc ore satis: decernere ferro
Prestiterit: rapidi circunfundamur in hostem.

Huc omni studio iubeamus adesse peritos
Nauigij: quærique instructas rite carinas.
Hęc vbi dicta: viros ex omni parte refundunt
Compita: stipaturque foro promiscua turba:
Haud secus excussis per rura Epidauria pisis
Dodonęa acies obliquo circinat arcu
Et longa tandem serie considit in agro.
Lenta senes huc membra trahunt, huc florida pubes
Accelerat. mixtumque viris muliebre videres
Concilium: nam magnus amor spectare puellam:
Gratanturque suo generi: frontesque supinas
Attollunt cœlo: & concordibus æthera pulsant
Supplicijs: vt virgineos deus impleat orsus.
Feruidus armigeram subducit nauita classem:
Hic habet exiles lembos, agit ille biremes:
Conditur omnigenis subsultans vnda carinis.
Subsidit Liger & placida dum sternitur aura
Leniter admisso crispantur carbasa vento
Obnixa incumbunt agitandis brachia remis:
Vt mox extrema cuncti exponantur in ora.
Attigerat primam superato flumine ripam
Francorum manus: audenti se pectore in agrum
Proripiunt alacres: clamant in littore nautę:
Atque tenax vnco classem premit anchora rostro.
Dum procul inclusis alludere suppara ventis

Apparatus pro inuadendis anglis.

Magnus populi concursus.

Mulieres ioāne felix optant auspicium.

Frāci trāsfretant ligerim.

Aspiciunt angli/penderecꝫ lilia tonsis:

Glassidus ad suos.

Attonitis hęsere animis:hei Glassidus inquit
Gallica quę nuper visa est marcescere virtus
Quotidie in robur/nouacꝫ incrementa resurgit:
Nescio quid lęuum mens autumat:vnde repente
Influit aduersi tanta hęc mutatio cœli?
Bis prope signiferam lustrauit Cinthia ȝonam
Postubi vix arces quisq̄ conscenderat vrbis:
Tanta impalluerant acti formidine ciues.
At modo conuersis succedunt omnia fatis:
Nam minimi pendit muros defendere miles:
Ni simul Aurelio nos turpiter exigat agro.
Talia dum voluit se murmur in aera fundit
Et vocat altisonus tardos in bella maniplos
Tympanicen:tensiscꝫ inflatur buccina neruis.
At vero hesperias ibat cum sole sub vndas

Angli sero egrediūtur.

Inclinata dies/egressę castra priusq̄
Prodierint anglorum acies:conuicia magnis
Vocibus ingeminant Galli:ferrocꝫ lacessunt
Brutiadas:sed inaccesso munimine vallum
Condiderant:& non probris potuere vel armis
Hinc prius abduci/q̄ se certaminis expes
Credere remigio certat Franconia pubes.
¶Irruit extemplo Gallis Molinus:& ingens
Auditur ferri strepitus:classescꝫ britannę

Ocyus erumpunt castris:nec turbida paruas
Sustinet ira fores. pede pes compressus/& armis
Arma sonant:tremulisq; micant splendoribus enses: Angli in francos.
Non secus ac primo titan vbi splendicat ortu
Cum vigil obductas pandit matrona fenestras
Idaliæ volucres alto stridore cauatis
Exiliunt nidis: vt matutina requirant
Pascua:& inuito compilent arua colono
Ecce pharetratis veniunt in prælia turmis
Angligenæ:& volucres parthorum more sagittas
Obijciunt hosti. Par est vtrinq; tumultus
Par furor/& ferri par gliscit vtrinq; libido.
Liligeros ne surripiat fuga:neue salutem
Classe sibi quærant:festinis passibus angli
Vndiq; concurrunt/ vt certa incedere lege
Vix tulerit diri sitis insaciata duelli.
Ante alios alto proclamat Glassidus ore
Quo Galli vos terror agit?quo pergitis?arma Glassidus ad francos
Sumite.nec vestram soluatis littore classem:
Quo nuper strepitus?quo se vox tanta ferebat
Adsumus:audacem paulisper sistite gressum/
Turpe erit a nobis spoliorum abscedere inanes.
HAec vbi finierat:venientibus obuia tendit
Francorū manus/& primas aggressa cohortes
Armipotens virgo magna vi fertur in hostem:

Exerit inuētum in superis monitoribus ensem
Quo tribus o buersis adimit cum sanguine vitam:
Exanimesq; atro voluuntur puluere trunci.
Indolet hoc socijs. feriunt versantq; puellam/
Et quatitur crebris fumantes ictibus artus:
Se clypei tegit obiectu/& circumrotat ensem:
Telorum tamen excrescens cumulatur aceruus:
Quale sonat densa percussum grandine tectum:
Prodiga sed vitæ maioribus vsq; periclis
Obijcitur: tutos cum dat via aperta recessus
Fulminat: & medios vltro procurrit in hostes.
Potonus ioannā liberat. At bonus illorsum conuersa fronte Potonus
Obstupuit: magnosq; videns heroidis ausus
Aduolat: & tanto discrimine soluit anhelam.
Semineces artus querulo sermone gemiscunt:
Et miseras efflant animas/supremaq; multis
Palpitat occluso vox intercepta palato.
¶ Illicet vsurus genuina Glassidus arte
Se præceps tulit ad ligerim: succendat vt igni
Glassidus ad ligerim. Aureliam classem/rapidis vel subruat vndis.
Ast vbi subiectę strident incendia flammæ
Et procul attonito succlamant gutture nautę:
Huc iāiam partita acie se proripit ardens
Gallorum pubes: mixtim quos atq; Britannos
Littora suscipiunt/& multos obruit vnda:

Namq vbi molini fulgentia conſpicit arma *Molinus anglus submergitur.*
Darcia progenies: hominem congreſſa potenter
Impulit in latus: & medium detruſit in amnem.
Ter conatus erat dextra contingere ripam:
Atq exire vadum: ſed propugnantibus armis
Ter gelidos latices auerſo tergore preſſit.
Sic ferus hipomedon poſt immatura tenelli *Hippomedon.*
Funera Crenei indignantibus occubat vndis.
Hinc alium videt: & ſubridens Dux tuus (inquit)
Gurgite ceruleo ſolus decertat aloſis.
I / trepidum comitare ducem: fortaſſis egebit
Auxilio: paribuſq ſimul piſcabere filis.
Hęc effata / viri flauos rapit vngue capillos *Creneus / Hismeneus.*
Caſſide diuulſa: & frontem pugione retectam
Traiicit: impactoq ſalit de vulnere ſanguis.
Multos prӕterea ſimili fortuna tuliſſet
Exitio: nam ſanguineis liger intumet vndis:
Et ſub arenoſo radiant procul arma profundo *Multi submersi sunt.*
Cumq ſnis extant fluitantia tela pharetris.
Aſt vbi vicinę noctis venit Heſperus index
In ſua pręcipites fugerunt caſtra Britanni.
¶ Sacra Auguſtini iampridem templa tenebant *Angli se recipiunt in sua castra.*
Imperio / & forti ſtiparant aggere prima
Atria: ſecuros vmbrӕ ſpondentia ſomnos.
Hanc repetunt Galli pulſis cuſtodibus ӕdem.

Vnicaq; Aurelio superest Castrensis in agro
Machina/quæ ponti contermina spectat in arcton.
Quotquot ab instanti nox præcipitata periclo
Galli pernoctant in agro. Eripit Angligenas: furtim elabuntur in arcem.
Tum Galli statuere duces hortante puella
Non prius Aureliam classem tranare: perustum
Qñ fuerit vallum/vel cęso pareat hoste.
Fumantes Titanis equos: tum cerula Doris
Clauserat hospitio/& fugiens Latonia fratris
Igniferos currus/procul exurgebat Eoo
Cardine/non longo rectura volumine noctem:
Luna erat in sagittario. Vt quæ Thessalicis iret coniuncta sagittis.
Itur ad excubias noctis custode Puella:
Joanna noctis custos. Et datur occultis aciei tessera signis.
Hac illac tota per lustrat nocte Phalangas:
Aerea nec fessis subducit tegmina membris.
Ora intenta tenet (quoquo se vertat) ad ipsam
Angligenum molem: dubia cum Cynthia luce
Sæpius obducto glomeraret nubila cælo.
Exerit inclusam cristata casside frontem:
Audiat vt siquis strepitus/clamorue per auras
Ingruerit: quia subsessis nox apta parandis.
Excubitor medias ales dum nunciat vmbras:
Ad Ligerim presso tendit vestigia gressu.
Joanna ad ligerim. Exploremus (ait) nocturna silentia: forsan

Diffugiunt hostes:augent vel castra vocato
Pręsidio:nec enim somno decumbit inerti
Glassidus:occulti subterlabamur ad vndam.
Conceptum mox carpit iter/nec limite longo
Cesserat:auditur clamor strepitusq; viarum.
Tum depressa caput/genibusq; innixa resedit.
Et iussit comites sub opaca valle recondi.
En duo festinant iuuenes:nam portitor alta
Voce gradū properare iubet/ripæq; ꝓpinquant.
Vtq; procul dumeta vident:mox restitit alter:
Infremuitq; artus.tum gutture clamat anhelo
Fare age quisquis ades/q̄ tessera:quo duce fretus
Hic lateas:qua gente satus:quę signa sequaris.
Dixerat. Educto terrere putauerat ense
Liligeros:sed virgo instat. Veniā inde reposcunt
Procidui/ponuntq; enses/& fune ligantur.
Nympha sub hæc.q̄ causa vię: quo nocte sub atra
Tendebatis/ait:pendentem forte crumenam
Corripit ipsa manu insultans: lorisq; solutis
Detrahit exiguas Anglo sermone tabellas.
Glassidus auxilio Talebotum luce futura
Affore poscebat/referens lugubria mersi
Funera Molini:Augustinensiq; fugatos
Aede Caledonios/affixaq; lilia valuis.
Interea captos iuuenes miserata Puella

Duo adolescētes angli.

Res ab eis auferuntur.

His (inquit) non inferijs placabimus vmbras:
Digna ætas venia/quæ non sit idonea ferro:
Nec nisi fuscus honor de sanguine pēdet inermi.
Irrita spes hostem vano cunctamine pascit:
Rem bene fortunant superi: fœlicius omen
Optio non poscat. sed nox in castra reuerti
Suadet: & hesperijs se tingens Scorpius vndis.
Vix Hyperionios dimiserat Amphitrite
Quadrupedes: cum Liligeri quęcunqꝫ supersunt
Hesterna de strage parant succendere flammis.
Incerti titubant conspectis ignibus Angli:
Angli stupidi. Et quid opus facto ignorant: iuuenesqꝫ querūtur
In reditum tardos. multis abscedere furtim
Consilium fuit/& socijs se iungere castris
Trans ligerim/Talebotus vbi tēdebat: & omnis
Brutiadum vis fusa ducū. Sed honusta supellex
Non facilis sub nocte vehi per fluminis alueum
Obstitit: addebatqꝫ morę fiduciam in horas
Spabant auxilii affuturꝫ Expectata cohors: effuso robore quam mox
Spes erat acceptis pugnæ non defore chartis.
Atuero Francorum aciē/numerumqꝫ recensent
Ductores primi: vt si quis male forsan haberet.
Temperet a ferro/& fomentis alliget artus.

Iam reduci fumātrorātia gramina Phœbo:
Ignescit cæli facies/vt sanguine tingi

Nubila credideris/deduciq; æthere Martem. Gallorum apparatus diluculo.
Armigeras in bella piget tardare Phalanges
Concepto sic corda calent flammata Gradiuo.
¶ Terrificæ cecinere tubę: signumq; duelli
Prima dedit virgo/lituos & tympana totis
Audires resonare agris. Sic ære ciebat
Misenus Phrigios/Danaos sic dexter Enipeus. Misenus. Enipeus.
Nec resides vllo torpent marcore Britanni:
Sulfureę spes magna pilæ quam mœnia circum
Accumulant: magnosq; ad propugnacla molares
Obnixi aduoluunt: lucentibus atria tędis
Nocte micant tota: inq; vicē se hortātur & instant Angli se certamini parāt
Sudantes opere assiduo: nec carpere somnum
Aut libare cibos menti incidit: vmbraq; noctis
Arctior est voto/& concursibus omnia feruent.
Mœnia quom iacto possent contingere saxo
Gallorum vexilliferi: circunspicit arcis
Omnem habitum/sedemq; loci Mauortia virgo:
Primaq; in explendis desudat cura lacunis:
Intonat horrendo bombarda per aera ductu:
Et ruit altisonas obuersus murus in vndas.
Quatuor exanimes truncato corpore summis
Precipitat fragor e tectis. fumantq; recenti
Vulnere/sub tepido salientes sanguine fibrę.
Tota fremit domus ingenti concussa ruina.

Sicut vbi pluuium detorquet Iuppiter ignem
Et rapido flagrant correpti fulmine postes:
Brutiadum tamen exurgunt in prælia vires
Palmatio stimulāte suos:non segniter (inquit)
Decertate viri:iam tempus fata dederunt/
Possit vbi tandem pręstans emergere virtus:
Est armis instructa domus/confertaq; multo
Milite/tutaq; aquis/& ductilis aggeris orbe:
Collectumq; aderit primis congressibus agmen
Nostratum:iunctisq; simul pugnabimus armis:
Qninetiam nec vos Gallorum terreat ardens
Impetus:est alacer Gallus cum cœperit ipsa
Dicit gallos primo impetu alacres sed mox frigescere animos
Prælia moliri/sed si generosior hostis
Perferat insultus primos:languescere vires
Incipiunt:& currit iners per corpora sudor.
Pictaui celebrem palmam memorate triumphi:
Rex vbi stipatus numerosa classe suorum
Clades pictaueñ vbi ioānes rex capitur.
Vincitur:& partim strato partimq; fugato
Milite Londonij captum videre coloni.
Clades blāgiana.
Blangiacam cladem nuper vidistis:vbi omnis
Gallia succubuit paucis deuicta Britannis.
Clades cretiaca.
Sic & Cretiaci reuocate exempla duelli:
Non ęquanda venit nostro vis Gallica Marti.
¶ Asperat his socios/& palmę munera spondet.
Protenus ex altis torquentur tela fenestris.

Aera crepant/densęq volant per inania glandes.
Hinc alij summas audent conscendere pinnas
Et passim auulsis inuoluunt nubila saxis.
Tela sonant telis:mediumq per aera pugnat
Missilium confusa seges:nec noscere promptum/
Quorsum maior eat iaculorum copia:solem
Ex spectantum oculis abducit ferrea nubes.
Gallica quas nuper vibrabat dextra sagittas
In caput authoris tignis aut poste reuulsę
Mox redeunt:feriuntq alternis ictibus hostes:
Lignea suffixis surgebat machina palis
Noxia Liligeris:celabat nanq Britannos
Qui per cancellos/clandestinosq recessus
Arcebāt francas aditu propiore cohortes:
Ac per posticum secreto calle premebant
Durius incautos. Hæc protenus inclyta virgo
Claustra remoliri/campoq ęquare laborat.
Aduolat/ & tereti concussū robore murum
Impetit:aduectatq ingenti pondere truncos
Hinc illinc miles:clypeis/gesisq relictis/
Terga fatigantur trabibus/quas impete vasto
Impellunt:alij tonsas a classe requirunt.
Tandem prona ruit moles:qui pone latebant
Angligenę. sibi suffugio petiere salutem:
Partim obiere atra contriti membra ruina

Dextra anglorū decertatio.

Ligneū vallum deturbant afranci.

Tum posita paulum respirat casside virgo
Armipotens: & sic paucis effata loquelis.
Ioanna ad suos. Macte (ait) o Miles nostri fœcunda laboris
In manibus merces: nec enim (rem cerniris) artus
Incassum sudore madent: adeunda moleste
Turris erat quę nunc vestris est peruia telis.
Sed vobis modicus superat labor: este viriles/
Prospera sectantes fortunę signa vocantis:
Voluitur ad summũ diuturna obsessio finem.
Calones sarmenta vehant quibus vndiq; possint
Decliues complere locos/ & sternere fossas.
Tum bona Dux agili circundata velite primas
Martis obit partes: & sursum gallica vibrat
Audenti vexilla manu/ figit q; propinqua
Callidũ ioãne inuentu3. Arbore in extrema quæ fossę creuerat ora.
Frondea Bibrogio sparguntur brachia ferro:
Vix capiant ternæ pendentia tela pharetrę.
Vt videre suas Angli pendere sagittas
Frondibus arboreis/ actas trans viscera mallent
Liligerum. Infrendent/ execranturq; puellam:
Gallorum risere duces/ cautumq; probarunt
Virginis inuentum: nostris hæc vsibus (aiunt)
Tela refigamus: bona sunt compendia fraudis.

Vis pauor o supi: quę nã cõcussio castris
Incidit Anglorũ maioribus. eminus atram

(Haud secus immoti q̄ sit marpesia cautes)
Perniciem trepidi inspectant stragemq; suorum.
Quo potes o Talebote animo tam dura videre
Fata caledoniȩ gentis: transmittere flumen
Molis erat parue/tibi quis metus inclyte ductor
Pectora sic sopit: quo tanta ferocia sese
Proripuit: læuum omen erat sic corda gelari:
Dic precor assumpto cur non tua fulminat ense
Bellipotens virtus: dum te aspiciente laborant
Marte sub extremo comites/sociiq; manipli.
Grandisono terrore soles impingere muris
Agmina: iam stupidæ frigent in pectore vires:
Pallescis/miseraq; tuos in strage relinquis.
Aspersere tibi stygia caligine frontem
Eumenides: quisnam infausto te sydere tactum
Ambigat: auersum potuisti agnoscere numen
Celituum: nisi turba tuos acherontia sensus
Ludificet: cæcamq; tibi nox induat vmbram.
¶ Hortatur socios & proxima constitit arcem
Intrepida herois: sed que circunfluit vnda
Non facili dedit accessu subrepere muris:
Aduehitur plenis tellus effossa canistris:
Velluntur q; sudes agris: & bacchica claustra:
Vt coeant ambæ congesto cespite ripæ.
Sed labor hic & pugna ferox. Nam mœnia circum

Apostrophe ad talebotū suis nō opitulantem.

Talebotus nūc torpescit

Ioāna suos hortatur

Aſpicias anglos furiato irrumpere more:
Qui pice permixtas torquēt & ſulphure flammas:
Horrendam diramq; luem/nulliſq; potentem
Artibus extingui:quæ ſi tranſfuſa ſub artus
Per tenues rimas fluat/occultoſq; meatus:
Illita diſcruciat veſano membra dolore.
¶ Tædia cū longi caperent certaminis anglos:
Angli deſperantes erūpere volunt. Deſperata ſalus portis erumpere ſuadet.
Pręſtat enim(clamant generoſum pectus aperta
Decertare acie: atq; æquis procurrere campis/
Indecori q̄ ſic animas effundere lętho.
Glaſſidus(vt iam pene ratum/fixumq; ſederet)
Glaſſid⁹ obſiſtit. Aduolat increpitans portas exire paratos.
Heu miſeros quo fata trahunt?quo tenditis(inquit)
Eſt vobis ſic vile mori/non quærite veſtras?
Præcipitare animas/vltroq; laceſſere mortem.
Quid fuga profuerit:nam circunfundimur hoſte
Vndiq; qui primo egreſſos ſub limine dira
Morte trucidabit/tuta defendimur arce:
Nec procul hinc Suffortus abeſt:ſocięq; cohortes:
Quin & mox nobis aderit Talebotus/vbi iſtam
Gallimenib⁹ ꝓpinquāt. Audierit pugnam.Perſuaſum conſtitit agmen/
Et pulchra gaudent omnes ſe morte vocari.
Interea Galli præruptis mœnibus hærent/
Effuſis connixi animis attollere ſcalas.

Vtq; operi sudans incumbit virgo: minoris
Balistæ petitur iaculo: lapsaq; sagitta
Accipit obuersam currenti sanguine plagam. Ioanna vulneratur.
Mittendam statuere duces in castra: sed obstat:
Haud (ait) hoc vno terrebor vulnere: sanguis
Fusus humi vires accenso roborat igne.
Culmina dum francus certat conscendere miles:
Hinc Bethfortiadę murorum summa coronant.
Pars vero quibus est absumptum missile ferrum:
Ad lapides & tigna volant: quadrosq; molares Extrema anglorum dimicatio
Mœnibus abrumpunt: abacos/ sedesq;/ thorosq;/
Fulcraq; deiiciunt. In pugnam cuncta venire
Impellit furor: extremoq; excita pauore
Accrescit virtus/ micat & maioribus ausis.
Quid moror: arma sonant/ vt decertare gradiuũ/
Dixeris: & toto mugire tonitrua cælo.
Glassidus extenta supra Pinnacula dextra Glassidus inducias petit sed abnuit ioãna.
Postulat inducias/ & pacis mutua verba:
Sed fraudem mox virgo capit: nihil esse morãdum
Insinuat: sperant (nobis cunctantibus) inquit:
Affore coniunctas acies/ & castra suorum:
Hæc valeant fictę pacis commenta: laborat
Glassidus assuetis nostros eludere nugis.
¶ Præ foribus iussere aliquot tormenta locari
Gallorum proceres: quæ ptotenus axe reuulso

Deturbant valuas: & humi primaria sternunt
Vestibula; ignitę́qꝫ cadunt trans mœnia glandes:
Murus dissipatur. Arx ruit: & vasto sese via pandit hiatu:
Vociferant Galli/& virgo conscendit in altum:
Gallicaqꝫ audaci præfert insignia dextra.
Hinc subeunt alij/& valido Tyrone redundant
Pręcipites fossę: nec aduncas mœnia falces
Ferre queunt: vndas cõplent: dũ prona trahuntur
¶ Tum furor Anglorum facto est elisus aceruo:
Dira intus facies: vectes franguntur ahęni:
Per thalamos atro despumant omnia tabo.
Palmatius media confusæ stragis arena
Palmatius occiditur. Occubat atroci transfossus vulnere membra.
Glassidus inspecto tam diri fulmine belli
Ire per occultam suspensa reste fenestram
Nititur: ad mediũ pontis peruenerat arcum:
Aduolat vt Virgo: scortum me sæpe vocasti
Glasside (ait) pœnas non sumã sanguinis: i nunc
I sub aquas: & Molini comitare cadauer:
Glassidus mergitur. Hoc effata/virum Ligerinis obruit vndis:
Nec cuiq̃ Bethfortiadũ de gente pepercit
Omnes anglij necantur. Bellica sęuicies: mors omnes æqua repertos
Sustulit: illustres tollunt Pinnacula flammas:
Et pendent altis cęsorum corpora furcis.

¶ FINIS SECVNDI LIBRI.

Argumentum Tertij.

Sufforti ad Talebotũ pro soluẽda obsidiõe alloquutio
Virginum aurelianeñ. ad Ioannãgratiarum actio
Anglorum in Belsiam incursio
Fastoli ad suos exhortatio
Francorum in anglos progressio
Alenconij ad suos allocutio
Francorum & anglorũ in agro Pataio decertatio
Francorum de anglis victoria
Taleboti ab Ioanna capti querimonia
Ioannæ ad Carolum vt Remos petat oratio
Receptio multarum vrbium cum ingressu & sacra vnctione apud Remos
Caroli magni ad Carolum recenter sacratum allocutio
Ioannæ ad diuum Dionysium oratio
Obsidio compendiaca vbi Ioanna capitur
Ioannæ ante egressum oppidi oratio
Vltima Ioannæ decertatio

Sequitur Liber Tertius.

Aec vbi certatim glomerati ad mœnia ciues.
Aspiciunt: magnis soluuntur pectora curis:
Classica vociferãt: & eũt ad sidera gẽt.

Suffortus ad talebotum.

Gaudia/vix æthram possis audire tonantem
Tum Talebotæam loquitur Suffortus ad aurem.
Hęccine spes tantę stationis:siccine noctes
Egimus hic/ventos hibernaqꝫ frigora passi:
Hic locus infœlix/has lęuo sidere terras
Ingredimur:quid adhuc standum pugnantibus astris.

Dicit anglos dare penas perfidie.

Perfidię pœnas luimus.conuenerat olim
Inter nos Genabiqꝫ ducem:(dum carbasa nostro
Soluimus e portu).serua ri a clade penates
Aurelios:cum nostra ferat nunc vincula princeps.
Qꝫ varias dant astra vices/q̄ fallit olympus:
An retrahis fortuna manus: nos ergo necesse est
Spe vacuos hinc exhaustis migrare periclis.

Obsidio soluitur.

Tum confusa acies/& grandi pulsa tremore
Sarcinulas vtcunqꝫ legit: conflagrat adustis
Totus ager castris:stantqꝫ atro sydera fumo
Iamqꝫ redux Gallorum agmen successerat vrbis
Mœnibus/ instructas epulis solennibus ędes

Attēde ioānē sobrietatem.

Introgressi adeunt. Sed aqua vinoqꝫ madentes
Poscit ad esuriem virgo duntaxat ofellas.
Vt dapibus satis indultum:fessosqꝫ vocaret
In thalamum nocturna quies:en limina pulsat

Virgines aurelianeñ ad Joānā.

Turba puellarum fusis post terga capillis
Quarum suauiloquis geminę sic vocibus orsę
¶ Conspicui saluete duces/saluete patroni

Aureliæ grates cumulato fœnore reddant
Dij superi: nostras hoc vinci munere vires
Nouimus: idq; lubet prona ceruice fateri.
Mittimur imprimis (hac nemo voce grauetur)
Vt meritos tibi bellipotens herois honores
Aurelij soluant: huc te clęmentia diuum
Appulit: vt miseram tam diris cladibus vrbem
Eriperes. nec spes quærendę aliunde salutis
Inciderat: causam patrono nuper egentem
Sola recepisti: te occulto numine nobis
Fata reseruarant: extremum quodq; minantes
Placasti superos: tu nobis altera Iudith
Altera tu nobis hester. Maioraq; dictis
Goncipimns: sed vocis inops rem prodere nescit
Simplicitas. Speranda sequax/ætetnaq; tantis
Gloria primitijs: deus (hæc qui cœpta secundat)
Incrementa dabit: diuum mandata sequaris
Ad regni commune bonum: o cordata virago
Nobis viue diu: & fœlicibus vtere semper
Auspicijs: nam Franca tuo respublica Marte
Restituenda venit. nostrę sua redditur vrbi
Te duce libertas: ad omissa negocia tuto
Cuiq; redire licet. nec sera crepuscula posthac
Excubias cogent belli terrore sepulto.
De Scythicis egressa iugis regina tulisse

Virgines aurelian͠ ad Joannam.

Dicūt missam a deo Joannam.

Judith

Hester.

Hortant͛ vt rē felicit͛ ceptā p̱sequātur

Athalllca.

Fertur opem Troię/& Danais q̄ plurima castris
Virginea fecisse acie dispendia: sic et
Camilla. Pro Rutulis virgo bellatrix arma recepit.
Amazones Sed quid Amazonię memoremus prælia turmę?
Non veterum nugas sequimur: quę vidimus om̄es
Quæ vel adhuc oculis astant pręsentia nostris
Eloquimur: sudorq; tuo vix corpore cessit:
Vixq; fatigatis soluuntur balthea membris:
Ancillas en cerne tuas Augusta puella
Quas infanda Venus polluto flore pudoris
Expositura fuit: si non exisset in hostem
Vis tua: quid tanto referamus munere dignum?
Id quod nos penes est totū damus: vtere nostro
Vt lubet officio: quando debere fatemur
Omnia: tu rerum custos/vrbisq;/hominumq;.
Aureliañ. q̄tannis diē celebrant liberate vrbis ¶ Sed quia (longæui decursu temporis esset
Elapsura animis pręsens victoria) ciues
Vnanimi edicto voluerunt sacra quotannis
Institui: laudesq; deo/Nymphæq; referri.

Talebotus in Lauallū

Amq; Lauallæas Anglus penetrarat in oras
Incauta aggressus nocturno mœnia furto.
Oia fœdantur stupris/& sanguine: in arcem
Principis irrumpit frendens Talebotus: & infert
Lavalli comes capit. Vincula captiuo/prædis hinc migrat abactis.
Belsiaco iam turba redux in rure sedebat

Angligenum:tum Magduno festinus ad ipsos
Ingreditur miles: qui Francos arce potitos
Nunciat/& grandi pressos discrimine ciues.
¶ Arrepturus iter solatur corda suorum
Fastolus:ne frigescant adcætera vires. Fastol⁹ angl⁹ ad suos
Has deus impertit(ne diffidamus olympo)
Exuuias:(inquit) si spem/si vota secuti
Non sumus: hęc longis sūto solacia curis.
Ante Lauallęus nostro q̄ carcere ductor
Prodeat: ingratis sudoribus æra refundet/
Quæ tantæ possint æquare impendia sedis.
Aureliam sua fata manent: defuncta periclo
Esse putat:sed constabunt hæc iubila magno.
Si quicq̄ interdum differt fortuua: futuram
Non ideo rem desperes:sua stat mora rebus.
Prospera porrecta dudum Ramnusia fronte Dicit fortunā āglis eē prosperam.
Annuit:in fidei pignus iam Gallia venit:
Quid liceat maius fautores poscere diuos?
Magdunum o socij gressu properante vocamur:
Nunc augete animos/imbellia sternite castra:
Militibus viduata viris.quo Gallia posthac
Confugiat/quo quęrat opē? iam mascula pubes
Occubuit: longas tandem componite lites.
Victa virū virtus:superest muliebre duellum. Dicit militibꝫ viris galliā carere.
Trans Scythicas rupes/trans & Meotida quęrunt

Dicit Galos mulieribus uti exercitu. Subsidium Galli: securo in cardine res est.
Utitur exanguis Riphæo gallia marte/
Diffiditq; suis exhausto milite rebus:
Extremi quis adesse neget discrimina belli?
Hactenus ancipiti res decertata periclo
Inter spemq; metumq; animos suspensa tenebat:
At nobis breuia aduoluent compendia finem:
Et dabitur partis tandem remeare triumphis
Virgo tarpeia. In patriam sedem: & Franca ditione potiri.
¶ Romuleum montem Tarpeia ut virgo Sabinis
Eryphile. Prodidit: utq; viri latebras infida Eryphile/
Tullia Utq; rotis patrium calcauit Tullia corpus:
Sic meretrix perdat truculento funere Carlum.
Multa ipsa Ioãne. Non a fœminei natiuo more recedat
Ingenij: temere euentum descendat in omnem
Indiga consilij: bellicq; exercita nullis
Legibus impellat socios in mille caribdes
Exitiumq; ferat multis. Nam demonis hoc est
Impensum studium: at postq̃ mendacia certis
Prodita erunt signis/ & fraus detecta puellæ
A Gallis mox in mortem flammasq; petetur:
Aut ruet in nostros aliquo certamine casses.
¶ Interea Francos non hinc procul esse Britanni
Fastolus acië ordinat. Accepere duces: Fastolus idonea pugnæ
In primis loca vestigat: secernit & agmen

In geminas classes: Taleboto cura prioris:
Altera Fastolum sequitur: suffigere palos
Progressamq; aciem vallari claudere septo
Dum trepidi certant, resonat tibicine Franco
Vicinum nemus: & radiant fulgentibus armis
Arboreę frondes: primę Campana cohorti
Pręficitur virgo: iustis cui passibus Hirus
It comes, hinc pręstans paruo subit interuallo
Raius: & lęua sequitur. Gaucurtus in ala
Hinc sibi te iungit socium Delore Comarchus
Duneius/postrema queant vt cornua firmis
Viribus obniti/pressisq; potenter adesse:
Ante tamen fusis q̃ congrediantur habenis
Ligeri, primis ducibus sub signa vocatis
Egit Alenconius paucis his vocibus heros.
¶ Esse breues cogit nostris aspectibus hostis
Proximus: at validis tyronibus vtile semper
Consilium: pręceps ne forte eruptio in altos
Subruat anfractus. Semper plus contulit armis
Circunspecta animi ratio: q̃ militis ingens
Copia corporeæ ve ferox audacia molis.
Emathij proles tam formidata Philippi
Hac ope porrexit summos orientis ad axes
Imperium: Mędosq; duces cum Perside vicit.
Si fas vera loqui/Gallis incommoda rebus

Ordinatio aciei francorum.
Joāna primam aciem ducit.
Hirus
Raius.
Gaucurtus
Delorus.
Duneius
Alēconius ad milites.
Alexander magnus.
Notat galloselatōes

Sępe tulit fastus/tumidęq; elatio mentis.

Clades blā-giana.

¶ Infœlix nos blangiacæ congressio pugnæ
Edoceat: turmas effusa patentibus agris
Vix capiebat humus: sic ardens tota coibat
Gallica nobilitas: quę postq̄ hostilia castra
Vidit/& exiguos circum vexilla maniplos:
Venit ouans/audaxq; sibi spondere futuram
Conflictus palmā/sine lege/sine ordine pręceps
Fertur in Angligenas. Belliq; ignara iuuentus

Iuuentus nobiliū cū fuit stragis gallicane.

(Cui molles nerui/fluitans cui pendet ab armis
Cęsaries) primas habet in certamine partes.
Tum dispalato concurrunt agmine: credas
Sectari lepores/vel equestres fingere ludos.
Et ne sperato belli fraudentur honore:
Pręcipiunt alios (Mauortia pectora) pone
Immotos cohibere pedes/& stare supinos.
Sic Francæ pręrepta cadit spes magna iuuentæ:
Dum feruent animi/& iuuenilibus imperat annis
Indomitus furor/impatiensq; superbia freni.
Vestra nec hostilem sectetur dextera prędam.

Clades vernoliana vbi ipse Alēcc-nius captus ē.

Nam dum Vernolij confliximus ęquore campi:
Tum spoliorum extrema fames Insubria pulsat
Pectora: Brutigenas primis congressibus alto

Ligures a-uari.

Turbine consternuut: sed amor genuinus habendi
Corripit Alpinos: onerantur tergora opimis

Balteaq; & parmas soluunt. Tum colligit hostis
Callapsas vires/bellumq; instaurat: & atro
Funere versamur. Longas hinc ferre cathenas
Gente sub hostili miserum fortuna coegit.

Dixerat. atra polum nubes inuoluit opaco
Puluere: decrescit spaciũ/ trepideq; ꝓpiquãt
Ambæ acies: sed nõ toto simul agmie Gallis
Consilium prodire fuit: preludia pugnæ
Pauci obeunt: oculis omnem qui & mente paratum
Hostilem explorare queant. nam quinq; virorum
Milia fama fuit Taleboti incedere castris
Heret equus/gressumq; premit: cum bellica fũdit
Machina sulfureos tanto stridore vapores.
Interea Fastolus agri circunspicit æquam
Planiciem: sedemq; loci: & sic arduus infit.
Tollite spes vestras / nos istis appulit oris
Fortunata dies: nuper (meminisse potestis)
His ipsis insigne locis Mauorte secundo
Rettulimus spolium Struato Oruallocq; peremptis.
Hec quoq; dijs ducibus Gallo conspersa cruore
Rursus erit tellus: alio non robore vobis
Est opus: (id sat erit) primas effundite vires.
Iam pugnæ data signa: ruunt vtrinq; feroces
Vociferantq; altum: Libiæ pugnare leones
Pernicemq; tigrim post raptos ire catellos

Initiũ conflictus.

Quinq; milia anglorũ cũ taleboto

Fastol9 ad suos.

Pauloãte hic superati sunt franci' Oruallo et struato scoto ꝑemptis

Dixeris:icta sonant vibratis pectora telis.
Obnixi firmant gressum/& vestigia retro
Atrox decertatio. Ferre pudor:diris saturantur cædibus enses:
Deficiunt nerui primis : haustæq; pharetræ
Decumbunt humeris:veteri se accingere more
Non vacat angligenis/thoracas & arma cruentat
Omnia largifluo manans de vulnere sanguis.
Quadrupedum soleis pars proculcatur ahænis:
Bullit & eliso sanies horrenda cerebro.
Fastolus i Francos. ¶ Fastolum ingenti perculsum clade suorum
Sæuus agit furor/& medijs fremit ira medullis.
Franci equitis galeam librato percutit ense:
Transq; adigit frontē/& se condit in iguine ferrum.
Exanimis procumbit humi/labente magistro
Currit equus fusis campi per læuia frenis.
Huc properat gressum/strepitu increscēte puella:
Joanna in Fastolum. Atq; vbi plausibili Fastolum voce superbum
Inspicit:vrget equum/& flammatā colligit iram:
Mucronem rotat/auersoq; obnixa lacerto
Ferrea confractis discindit tegmina nodis.
Quassati titubant sopitis viribus artus:
Et sub equi præceps fumanti decubat aluo.
Scallus et Talebot⁹. Scallus adest/& flectit eo Talebotus habenas:
Rameſtan⁹ Hōgreffortus. Cunq; Ramestano venit Hōgreffortus:& ardent
Feruentes vtrinq; acies/hamata trilici

Ordine traiicitur vestis compage soluta.
Vt leo Marmaricus ruit indefessa per hostes
Armipotens virgo:& Gallis animosior auget
Pectora:constantesq; hortatur figere gressus.
Non sic Ogygias ductor Calydonius arces
Terruit: hanc vnam fugit exanimata iuuentus
Angligenum:nemoq; audet concurrere nymphę.
¶ Duneius Princeps cui belli maxima moles
Incubuit (stratos Hiri Cabaniq; iacere
Postubi vidit equos) collecta pube potenti
Hostiles penetrat turmas/vt funere magnos
Liberet heroas: grandi deturbat aceruo
Brutiadas: vacuoq; sinu tellure recumbunt
Coriti Anglorum: Galliq; ferocius instant.
Cruda virum cædes:e.fusi fluminis instar
Sanguine terra natat. taboq; imbuta ruborem
Induit horrificum: videas per rura volare
In galeis capita. & pendere cadauera equinis
Tergoribus:multisq; salire per ilia ferrum.
Dextera sed Gallos tulit hic fortuna:per enses
Per medias Anglorum acies:per densa feruntur
Cornua:nec longo decrescunt tempore vires.
Vidit vt ingenti tumulo cecidisse suorum
Corpora Suffortus: celeres in castra reuerti
Iussit/& aduersi vim declinare gradiui.

Joanna hortat suos ad fortiter dimicandum.
Thydeus.
Cabanus Hyrus.

Tanta sed offirmat gallorum pectora virtus:
Vt subducta fugę sit copia: vincula primus
Scallus et hõgressot⁹ capiuntur. Ingreditur Scallus: subit Hongressortus easdem
Continuo pedicas: labor vltimus hęret in ipso
Post longam stragem Taleboto: illustrius agmen
Ante viri semper graditur vestigia pulchro
Ordine: Mars aciem tanta vix instruat arte:
Ipsa sed inspectis virgo Tullęia signis
Fulminat insultans: mediasq; irrumpit in alas/
Nunc istos deturbat equis/nunc dissecat illos:
Et vegetæ vires nullo sudore fatiscunt.
¶ Huc huc o socij (clamat) conuertite ferrum:
Ioanna ad suos. Certa triumphales spondet victoria lauros.
Pars quota iam superest· captæ vix nostra cohorti
Vincula sufficiunt. alacres intendite neruos
Pugna breuis cœpto finem dabit: at prius istos
Qui cupiunt fortes extremo marte videri
Sternite. finierat: tum laxis ignea frenis
Calcē impingit equo: dehinc turbidus aduolat Hirus:
Insequiturq; comes: fractis Santrallius armis
Sãtralli⁹. Promicat: & dira funduntur strage Britanni.
Talebotus ab Ioanna capitur Tandem victrici cedit Talebotus: & arma
Abijcit: hinc iurat supplex in verba puellæ.
Sic redit Aurelios insigni leta trophęo
Gallica nobilitas: & diis libamina ponit.

HVmida nox piceas terris inuexerat vmbras/
Sidereosq́ꝫ ignes nebulis cōdebat olympus.
Carceris impatiens Talebotus/inopsq́ꝫ soporis/
Tales voluebat depresso murmure curas.
O fallax belli euentus: me siccine duci
Fœmineę sub frena manus? mors dulcior isto
Carcere venisses: extremas ocyus horas
Exige: & indecores vitam ne profer ad annos.
Fulmineum belli heroem me francia trito
Nuncupat elogio: primis excelluit annis
Tanta animi virtus: me nemo impune duello
Hactenus aggressus. Taleboti in nomine semper
Palluit extrema formidine territus hostis:
Sed mihi partus honor/quęsitaq́ꝫ gloria turpi
Sordescunt macula: me Gallica sanna ferocem
Ridebit simulasse animum/& cessisse puellæ.
Sed qua vi me excussit equo? qua vi impulit ensem
In caput/& nostra elicuit de fronte cruorem?
Non ita sopitis in corpore sensibus hæsi.
Postq̄ prima meis accinxi balthea membris.
Quid patrij dicent pceres/dum transfretet ęquor
Nuncius infœlix: quot erunt lamenta meorum.
Mane Molorchęi tumidus de more leonis
Conscendi cataphratus equum: Gallosq́ꝫ putabam
Nequaq̄ ausuros Anglis concurrere signis:

Querimonia Taleboti.

Mirat Ioanne pstātiam.

Et nostris trepidare metu surgentibus vmbris.

Maluisset ab aliq forti milite capi q ab Joanna.

Cur non Delorus/cur non me belliger Hirus
Aut aliquis Franca de gente illustrior agro
Captiuum abduxit vel adacto perculit ense.
Castra quot edomui/quantas regumq ducumq
Exuuias/& opima tuli: Sed iniqua reflexis
Insurgit fortuna rotis.muliebria tandem
Vincula me inuoluunt:istęc deterrima quidnam
In fatis stetit hora meis? Dum talia versat
Spargitur exiguus per membra tepentia somnus.

Fráci victoria potiti Carolū petunt.

¶ Interea Franci lustrato milite Loscos
Tendere festinant: vrbes & castra potenti
Pręsidio munire labor. Traducitur agmen
Obliquos Ligeris flexus: & regia tandem
Limina compositi subeunt/Carlumq salutant
Qui super accepto scrutatur multa trophęo.
Iam sub Tyndaridum vestigia Phoebus anhelos
Inflectebat equos: mediumq peregerat orbem:
Cum sic Barriceam fama est cœpisse puellam:

Joanne ad Carolum vt Remos petat oratio.

Iam superos ex parte fidem præstare videmus
Carole: iam saltem Aureliæ tibi libera parent
Mœnia: iam pulsi multis ex sedibus hostes
Migrauere procul: sed rem non segniter actam
Intenta cures acie hæc exordia faustos
Euentus habitura tibi promittit olympus

Iam satis abiecta latuisti sorte: futurum est
(Idq; breui) vt tollaris humo: famaq; coruscus
Sydera contingas: sed & ante impende laborem
Vt caput ęthereo tibi perfundatur oliuo
Sic tua maiestas se propagabit: erisq;
Clarior/& populo longe veneratior omni:
Incutietq; hosti sumptum diadema tremorem.
Non desunt quibus Anglorum tam longa tyrannis
Est ingenti odio. Sed quæ vexilla sequantur
Quo duce bella gerant/suspensis mentibus hęrent.
Eniteat tandem tua vis: & deinde iubenti
Rem committe deo: neq; te deterreat hostis
Qui medium præcludit iter: quid enim auspice cælo
Formidare queas: quas possis contrahe vires
Armaq; & annonam: te magnis Sequana votis
Sollicitat: tibi Belgarum pars maxima letis
Plausibus assurget: reduciq; per oppida summus
Instituetur honor: leopardo infecta Britanno
Lilia marcescunt: hęc tu contagia tolle:
Solaq; in æthereo flauescant lilia campo.
¶ Illicet ad patres Pipinius omnia ductor
Rettulit: accedunt votis concordibus omnes
Virginis arbitrio: multas it fama per vrbes
Nuncia: conueniunt proceres/morisq; gerendi
Ardescunt omnes studio: fœlixq; precantur

Multi in pa res caroli propēsi sacram eius vnctionē desiderant.

Dicit lilia francorū cōtaminari leopardis anglorū.

Carolus cōsiliū ioāne ad senatū re ert

Auſpicium:bello prius haud abſcedere iurat

Magnus cōuentus nobilium

Nobilium ſpectata cohors/q̄ regia proles
Splendicet aſſumpto Franci diademate regni.
Sulcat humum ſonipes frenis inſignis & auro:
Emanditq; lupos/indignaturq; teneri.

Iaſon.

Non ſecus Eſonides aurati captus amore
Velleris (accita prȩſtantum claſſe virorum)
Ardua Colchoi petijt diſcrimina regni.
Sic Parthaoniæ quondam venere phalanges

Adraſtus

Limen ad Adraſti/Danaum cnm clara iuuentus

Altiſſiodorum.

Ibat Echionijs tentoria figere campis.
Iam diffuſa acies Altiſſiodora per arua
Non procul aduerſȩ muros circunſtetit vrbis.
At q̄q̄ Francis quȩſita cibaria caſtris
Indigenȩ aduectant:intacta exercitus vrbe
Prætergreſſus abit:multiſq; ſubinde receptis
Arcibus/incuſſoq; metu per caſtra per vrbes

Nō mox trecas ingreſſ⁹ eſt.

Poſt longæ ſuperata viȩ diſcrimina:tandem
Ingreditur fines Campani Carolus agri.
Reſtitit/ante Trecas: ſeptemq; ex ordine ſoles
Vt fruſtra ſedere duces ſub mœnibus vrbis;
Securum in Loſcos ſuadent plærịq; receſſum:
Cum ſpes nulla loci incideret gentiſue domandȩ:
Nam Bethfortiadis cȩſo pro patre Philippus
Iunxerat Arthcſios loca qui intercepta tenentes

Nomine Brutiadum:Francis parere vetarent.
Quinetiam aduerso si confligare gradiuo
Sors dederit:tuto non est vbi Carolus agmen
Contineat:grandisq cibi penuria cœpta est:
Principibus fixum fuerat statione moueri:
Et retro reuocare suos / in idonea cœptum
Tempora differri satius:Bibractea rura
Auaricasq domos repeti decreuerat vno
Ore patrum concors sentencia:defuit istis
Dux bona consilijs:quam sic accepimus orsam.
¶ Carole quid tanta curarum mole teneris?
Immotis iubeas aciem consistere castris:
Et confide breui obsessos quæcunq iubebis
Esse recepturos:longe gratissima genti
Est tua maiestas:sed erat celandus amoris
Hactenus affectus:pauor id cogebat & hostis.
Postubi te ciues infracto marte videbunt
Egregium/nec posse metu/nec tempore vinci:
Mox tibi plaudentes oblatis clauibus vrbem
Restituent:vltroq alij tua signa vocabunt.
Dixerat:accessit monitis cum rege senatus.
Continuo sibi sternit equum/grandiq paratu
Instructas iubet ire acies ad mœnia:strident
Horrifico tormenta sono/per summa domorum
Fulmineę crepitant glandes:timor occupat omnes.

Omnes fere proceres huius erant sententie vt carolus bituriges repeteret.

Joanna ad carolū vt persistat ante trecas.

Joanna vrbem oppugnari iubet

Carolus vrbē ingredit.

Tandem paccatam dimiſſis hoſtibus vrbem
Carolus ingreditur. venientem cernua turba
Excipit:& feſto reſonant Pęane theatra:
Cunctaq; nocturnis dilucent compita flammis:
Vtq; aliquot mora facta dies: antiqua reducit
Iura / magiſtratuſq; nouat pro more vetuſto
Carolus:& gentis magnum ſibi conflat amorem.

Carolus verſus remos

¶ Solis inalbebat radijs argenteus æther:
Cum per plana viæ gelidam ſpectantis in Arcton
Verſus eunt Remos Gallorum caſtra decoro
Ordine:nec quiſq̃ hoſtili de gente per agros
Obuius ingreditur:tanta interualla locorum
Carolus emenſus fœlici tranſmeat aura.
Vt propius radiant arces:tum ſubſtitit agmen
Nec promptum rex acceſſum ſperabat in vrbem:
Quandoquidem tum Brutiadis parebat:& inde
Plurima quæ circum conſiſtunt oppida Belgas.
Atuero genialis amor ſic mentibus hæret
Indigenum/ſic in verum ſuffragia regem

Carolus vrbem remeñ recipit

Votaq; plæbis eunt/vt mox (cedente Britanno
Milite) paruerit demiſſo ianua ponte.
Omnia Remenſis poſito cunctamine præſul
Apparat: vt ſacro tingatur chriſmate frontem
Carolus. Appulſi longinquis ſędibus illo
Conuenere duces: concurſibus vndiq; feruent

Compita quo ſeſe peregrinus verteret hoſpes
Vix locus inuentus. Mariȩ lucentibus aris.
Succedit rex purpureo ſpectandus amictu: *Carolus ſacratur.*
Miſtica dum ſacrat venerandus liba ſacerdos
Letabunda tenet Francorum inſignia virgo.
¶ Chriſte (ait) aſſumpti (te certo authore) laboris *Joanne ad deum pro caroli vnctiõe gratiarum actio.*
Primitias dextro iam ſucceſſiſſe videmus
Auſpicio: iam Gallia habet quem nomine aperto
Appellet regem/cui ſancti Ampulla liquoris
Tempora perfudit: tu ad cȩtera porrige dextram
Auxiliatricem: tu vires inſere Gallis/
Conſtanteſq; animos/obſeruanteſq; ſacrati
Principis: & miſeris aliquando proſpice rebus.

Arolus (illuſtris cui magno nomina virtus *Carol9 magnus p quietem ad carolũ recẽter ſacratũ venit.*
Indidit) ex alto Remos ſpeculatus olympo
Geſti(t): inq; noui ſecreta cubicula regis
Labitur: & tali compellat voce nepotem.
¶ Si regni tibi cura tui/fœlicia ſcœptra *Nota hic optima pręcepta ad Regẽ pertinentia.*
Si cupis o fili: memor hæc præcepta tenebis.
In primis reuerenter habe cæleſtia ſemper
Numina/quæ tantis te ſubduxere periclis:
Almȩ prȩterea ſupremum defer honorem
Iuſticiȩ: & ſumma cum libertate ſenatus
Omnia decernat: Nec eos tu prȩfice ſellis
Munera qui ſitiunt/ne ſit venale tribunal.

Hinc & legiferos passim conquire Licurgos
Atq; Solonigenas positis qui legibus omnem
Instituant vitæ rationem: vt crimina dignę
Compescant pœnę: ferat & sua munera virtus
Sic & eris clæmens/vt non delicta nocentum
Dissimules: rigidus vindex exurge malorum
Suscitat indulgens veniæ propensio culpas.
Castiga fastu elatos/quæ plurima turba est
Inter nobilium effrenem/mollemq; iuuentam:
Inde tua proscribe domo palpantia verba:
Peruia zoileæ tua nec sint atria linguæ/
Et non te scurrarum oleo permiseris vngi:
Pronus in vltrices animus non ferueat iras:
Et quo maior adest sumendæ copia pœnæ
Promptior ad veniam se mens accommodet: vt tum
Ingenue vicisse putes/cum vincere possis.
Non aliis miscere thoris/hanc odit olympus
Nequitiem: gremio contentus coniugis esto.
Pręterea miseresce inopum/nil dignius alto
Principe: quod leges concedunt/exige: non vi
Concute subiectos/ne indicant facta tyrannum.
Prodigus humani non sanguinis esto: fouendæ
Semper habe pacis studium: tantiq; tuorum
(Atq; tuam) bellum subiturus pendito vitam:
Vsus & imperij si postulat indue codrum.

Sit pia quæ externis occasio mouerit arma:
Nec nisi discussis indicito prelia causis.
Si duris tamen insultent ceruicibus hostes/
Qui regni penetrent fines/qui atrociter actis
Omnia disturbent predis/& cede cruenta:
Promicet illustris virtus/& prisca parentum
Facta sequi studeas/quibus imperitantibus olim
Gallia victrices erexit ad ethera lauros.
In populum si forte vides seuire proteruos
Quos generis vel stemma mouet/vel degener ausus
Militie:miseri releua dispendia vulgi:
Et contunde truces:Nec apud te voce carebit
Obsita paupertas:meretricum enigma resoluit
Tam magno euectus solio Dauidicus heros.
Sis Minos scelerum exactor:sis & Radhamantus:
A bello cum respiras & crimina disce
Que regnum temerant/causasq; excide malorum.
Nam si iusticie te monstret vita sequacem/
Et vicijs pergas inimica insurgere fronte
Omnia purgato migrabunt crimina regno:
Principis exemplo formant gens subdita mores.
Fige pias leges: & fixis utere primus.
Vt prestas aliis magno sublimis honore/
Indignum sic rege putes virtute subesse
Sic Ninus/ & multa que venit origine proles Ninus.

Assirias rexere vrbes/sic stemmate longo
Diues Achæmenios eduxit Persia reges:
Dum sibi subiectos præcellunt lumine vitæ.
Alexander magnus. Hęc via Pellęam claro sub principe gentem
Mennonias tulit vsq; domos/& Taurica claustra.
Romanū imperiū. Splenduit hinc tantis Mauortia Roma triumphis/
Imposuitq; orbi frenos virtute magistra:
Sic & ego in terris olim tam nobile gessi
Imperium:multosq; abijt gentilis in annos
Strennuitas:donec turpi subeunte veterno
Liligeros sensim virtus neglecta reliquit.
A procerum rescinde habitu plęrosq; vacantes
Atq; graues sumptus:non firmat purpura regnum:
Hoc Gallis geniale malum cohibere labora.
Si belli interdum te ingens impensa coegit
Addere consuetis noua vectigalia:tu mox
Omnia sopitis excide superflua causis:
Sunt etenim certi fines/pręscriptaq; iura
Vltra quę nequeat regalis tendere dextra:
Tolle simultates scindendi semina regni
Nec motas dirimat ferrum(sed curia)lites.
Si tibi diffuso cingatur limite regnum/
Et rerum dederit late fortuna potiri:
Non sublime ideo cilium se surrigat:idem
Qui dedit hęc/repetet si mens ingrata superbit

Est aliud quod te moneam. Cum forte gerendi
Inciderit belli ratio: si viceris hostem/
Qui tandem tibi morigera procumbere fronte
Incipiat: positisq; animis mandata capessat:
Indue mansuetum fili cum principe patrem.
Sępe peregrinis odium contraxit in oris
Gallica mobilitas: Et Franci militis atrox
Sæuicies: dum victori putat omne licere
Flagitium: stupris inhiat/ fastuq; tumescit.
Id quoq; ne sileam: nimium ne quære timeri:
Omnis enim timor est odio vicinus & ipsum
Incutit ad seruile iugum furiata tyrannis:
Sic periit multo traiectus vulnere Cęsar/ Cesar.
Dum quatit inuiso Latium terrore senatum:
Sic Nero/ sic alii sibimet consciscere mortem Nero.
Compulsi/ aut media sub seditione perempti.
¶ Sed vetor hic longo tecum sermone morari:
Hæc postrema tene/ quę paucis addita finem
Constituant: te forte alias maiora monebo.
Cum patrios fasces plena ditione tenebris:
Primā tibi sit cura dei/ non immemor esto
Muneris: vt poterunt vires/ vlciscere diuos:
Nec permitte tuo scelera increbescere regno.
Sit tibi cum cælo fuerit communio pacis/
Conspirentq; tuis concordia numina castris

Te fugient aduersę acies te certa manebit/
Palma:triumphabisq; & pace insignis & armis.
Hinc Roboan pręfige animo:ne crede iuuente:
Consiliis adhibeto senes/qui grande volumen
Annorum emensi didicerunt commoda pacis
Quantaq; damna ferat populo Mauortia pestis:
Hos monitus alta si mente reponere cures/
In magnum mox imperium sublatus abibis:
Et veteres ęquabis auos· migrabis & olim
Indigetes inter:superi ad palatia regni.
Dixit:& inspecto fugerunt sydera phœbo.

Bethfortus parisiũ magnũ congregat cõsilium.

¶ Nec mora Bethfortus vulgato chrismate magnum
Concilium vocat:& tales dat pectore voces.
Liligeros nuper donandos pace putaram
Egregij patres. Sed iam maiora videmus
Conflandi rursus feruere incendia belli.

Dicit francos esse arminiacos.

Fama refert Arminiacos ad culmina nostri
Imperij rapienda (maga suadente) vocasse
Nescio quẽ Carlum. caput hoc & numina testor
Me miseret regni/quando infœlicia Gallos
Fata prement/nisi tam diram placemus Erinnym
Ista veneficij & nugarum vana repertrix

Dicit carolũ ad demones cõfugere.

Mox sua deceptum trahet in mendacia vulgus.
Quod fas omne negat (patrono sperat habere
Demone) pellector populi/regniq; flagellum

Quod proli Medęa suę/quod & ante parenti
Sęua Ipsea fuit/miseris quod transfuga Circe
Hospitibus:precor ista suo sit adultera regi.
Lemnia dum mores vincat feritate:suosq;
(Belides vt dirę/ crudeli morte trucidet.
Hæc ait. vt roseo lux postera claruit ortu
Meldorum per agros/Isare & decliuia mittit
Delectos equites/& gnaros omnia tectis
Explorare vijs:agitet quid Carolus:aut qua
Metari sua castra velit:q̄ fidus in Anglos
Speretur populus.quæ demum fama per vrbes
Inualeat:quantęq; nouo sub rege phalanges
Belligerent:si sese ausint committere pugnę.
Interea (positis vrbis custodibus) ingens
Obductum per iter Marnę seducitur agmen.
Hec vero studia in vanos cessere labores:
Quandoquidem nusq̄ coiere hostilia castra:
Seu sic forte datum : seu certo numine diuum:
Sic steterit:Mox vallesios concessit in agros
Carolus:hinc Isaræ classes deduxit ad vndas.
Quem missis vltro crebræ oratoribus vrbes
Accersunt : subitusq; calor per membra reuixit
Indigenum:qui fortunas propensius omnes
Subsidio spondent/coniurantq; ocyus armis.

Medea Ipsea. Circe Lēniades.

Belides.

Bethfort⁹ educit exercitū contra carolū

Explorato res desi gnat.

Matrona fluuius

Isara Multe ciuitates se vltro carolo offerunt.

Joāna sauciat i oppugnatiōe parisiaca.

Rrita Parisios dum tentat pugna: puella
In Dionysiacam se saucia rettulit ędem
Quę sua martyribus corā sic vota pegit.

Joanne ad diuū Dionysiū oratio.

O sacer antistes/Francis venerabile numen/
Primus apostolico qui functus munere Gallos
Sparsisti æthereo diuini dogmatis imbre:
Suscipe quæ sanctis insignia pendimus aris.
Cur populi questus auersa despicis aure?
Defecitne fides Gallos? Cælumne prophanis
Offendere sacris? Si non audire graueris:
Si cum pace tua dignissime pręsul/id ausim

Memorat illustria fctā Gallorum.

Dicere: nostra tuas si sectaretur Athenas
Gallia: quę Christi susceptum dogma negaret?
Nemo tuam imploraret opem ꝑ gente: sed vna
Gallia præ cunctis christi colit orgia. postq̄
Insita sunt nostris fidei plantaria terris.
Vtq; audita loquar (melius licet omnia noris)
Scit Romanus apex/meminere & Iberica regna
Gallia pro Christo quos est ingressa labores:
Vandalicas classes Hunnos & Saxones/olim
Mersit in æternam soboles Pipinia noctem:
Non desuesce pij curam pręferre parentis:
Concilia nobis superos/& bella quiescant.
Carolus ardenti te voto inuisere gestit:
Interea nostro grates agit ore. ꝙ hosti

Non ruat in ferrum? quis sub iuga turpiter ire
Mancipij de more velit? nunc Gallia priscę
Libertatis inops dominos sufferre tyrannos
Cogitur: egregiis q̃ pulchrius esset in armis
Oppetere/æternumq; in sęcula quęrere nomen:
Ista Saguntinos sententia mouit ad ignes.
¶ Hæc vbi dicta refert/oculis post terga reflexis
Dispicit ingentem turbæ puerilis aceruum:
Infremuere artus/lachrimisq; effatur obortis.
O claram pubem/o longe melioribus anuis
Seruandos iuuenes: quos non manet ista parentũ
Pauperies/plene o fruituros munere pacis
Quę vobis olim nostro sata sanguine surget:
Euocor in pugnam: dubio sed murmure lęuum
Nescio quid mentẽ circunstrepit: haud mihi tanta
Curarum (postq̃ patrio de limine veni)
Incubuit moles: si mens prę saga sinistros
Nunciet euentus: si vel me occumbere lœtho
Sors velit/hostilisue manus sub vincula duci:
Huic animę impertite pręces o chara iuuentus?
Cernite q; vestra pro libertate puellam
Non pudet armata toties confligere dextra:
Nostra Caledonias sic terrent signa cohortes:
Vt me iandudum rapido deuouerit igni
Bethfortus: pactoq; suos exasperet auro

Dicit galliã nũc eẽ in seruitute.

Alloquitur iuuẽtutem.

Dicit se nũq; ita obstupuisse postq; in frãciã venit.

Dicit se anglis magnõ esse odio.

In nostrum caput: vt captam vel funere mersam
Aspiciant angli/atq; animos formidine soluant:
Haud tamen a cœpto desistam munere: donec
Segreget a castris qui me deus arma coegit
Sumere: & vsq; sequar dominũ quocũq; vocantem.
¶ Hæc ait: & valuas facto sermone recludi
Imperat: egressam mox vt videre phalanges
Burgigenum: fugitare omnes/se condere vallo/
Fugiũt oẽs añ Joannã Et clypeos/ensesq; metu abiectare per agros:
Non secus ac (visa Iouis alite) nota remigrant
Tecta Dionęæ penna stridente columbę.
Ianq; bis irrumpens vibrati fulminis instar
Bis reppulit burgundos i castra In sua pallentes Burgundos castra reuerti
Compulerat: sic ore tonat/sic densa resoluit
Cornua nunc equitũ/nũc sęua pedestribus instat.
Tum pudor Arthesios (dũ virgo ꝓuocat hostem)
Excitat: hinc alto sese clamore vicissim
Increpitant: magnisq; suos hortatibus implet
Comes Ligniacꝰ suos animat in Joannam. Lucemburgeius ductor: non segniter (inquit)
Decertate viri. stygia vos fascinat arte
Fœmina: quo ruitis? quid semisopita gelantur
Pectora? miles abest huius qui signa puellæ
Defensare queat: stipata pergite turma:
Joãna fluuio impedit ne ad suos redeat. Quid vetat occlusam fluuiali margine vestris
Cassibus inuolui? fluuij prohibete meatum:

Nunc æquus certare queat: speratq; futurum
Vt tandem exactis (te suppetiante) Britannis
Splendeat imperij solus regnator auiti.
At meritis ne ingrata tuis dignissime presul
Hinc abeam nostra arma tibi pro munere sunto:
Acceptum refero totum tibi candide martyr/
Si quid posteritas olim mihi ponet honoris.
Hoc vnum te supremis efflagito verbis
Liligeri patrone soli: miserere tuorum
Quos tantam sub pauperiem fortuna redegit.
¶In Compēdiacos Burgundi castra Philippi
Irruerant: aderantq; animis concordibus Angli.
Iam progressa diu Francis absentibus vrbem
Presserat obsidio: quom densa noctis in vmbra
Nuncius elapsus defert hæc verba puellæ.
Huc compendiaca furtim surreptus ab vrbe
Oraturus opem (dux o celeberrima) veni.
Te deus Aureliam longinquis appulit oris:
Vt tua desertis ferret romphea salutem.
Haud secus ipsa potes (sic certo credimus) istis
Vnica nos releuare malis/ crudele minantur
Exitium ferro/ & flammis: mox vrbe potiti
Vt fuerint Henriciadæ: ne cætera posthac
Oppida Caroleas ausint admittere classes.
Ista futurorum radix funesta malorum

Offert sua arma beato Dionysio.

Obsidio cō pendiaca.

Nūci⁹ mittitur ad Joannam

Nūcius explanat picula obsessorꝫ

Succidenda venit: si castra aduersa potenti
Milite pulsentur/si pressis strennuus adsit
Carolus/actutum summa ad fastigia regni
Ibit/& antiquos patrum continget honores.
Sed nullas capit arcta moras angustia rerum:
Intus dira fames/& mœnia proximus hostis
Incubat: ex omni pendent discrimina parte:

Laudat ioannā a victorijs sepe habitis.

At cum certa tuis dudum victoria castris
Militet: vt vinci sis nescia: tota recumbit
In te spes miserum: nos tristibus eripe fatis.
¶ Audiit orantem Virgo/& se spondet ituram
Præsidio: tum finitimis ex vrbibus adsunt

Joāna ꝯpēdiū petit.

Copiæ & instructo celeres labuntur in vrbem
Agmine: quom terris inuectant sydera noctem.
Iam Matuta noua perfuderat æthera luce:
In medium progressa forum cordata virago
Conuenit astantes/aciemqꝫ recenset & arma.

Joanne ad ꝯpēdiacos oratio

Huc (ait) o ciues vestris euicta querelis
Ccyus adueni/& ne vos ambage retardem

Laudat cos a fide ꝛ constantia.

Vestra fides iam nota satis: constantia parui
Non pendenda venit. sed erit sua palma labori:
Cum melior fortuna dabit: plenoqꝫ receptus
Carolus imperio sęuos exegerit hostes:
At si mors obeunda foret/non triste putandum
Sic extrema pati: patrij quis sanguinis vltor

Crudelis Ioannæ concrematio
Matris Ioannæ ad Carolum regem pro digna filię purgatione oratio.
Caroli ad Calistum tertium Romanum pōtificem pro hac materia legatio.
Archiepiscopus Remeñ. & Episcopus Parisieñ. iudices in hac causa delegati.
Heraldi Theologi pro Ioanna longa oratio.
Thomæ curcellij oratio i qua multa de illustribus fœminis commemorat.
Fraudis Anglorum in priori processu detectio.
Dira aliquorum post mortem Ioannæ punitio.
Prioris ꝓcessus irritatio & plena Ioānę purgatio

¶ Sequitur Liber ~~Quartus~~.

IX FVROR Hostilis captiuæ parcit: in arcta
Claudit extēplo pedica: mi̅stoq; ligatā
Fune trahūt Pinquigniaci/stridētq; minaces
Dentibus: vt capto Phrigijs in saltibus apro
Exciti latrare solent venabula circum
Et rictu gestire canes. Burgundica castra
Iam subit: & lesos fomentis delinit artus.
Tertia lux aderat captę post vincla Puellæ:

Ioanna ducitur ad castra ligniaci.

Ioāna i pi cardiā mittitur — Trans Sōmonigenas & Viromandua rura

Mittitur/æratis illic seruanda cathenis.

Arx Beluosia — Beluosiam molem (qua mauors gaudeat hospes)

Indigenæ dicunt/quo conuenere frequentes

Lisicole. Terni. Catuaci. Neruij. Hānonij. Tungri — Lisicolæ Terni/Catuaci/Neruia pubes

Hannonij/Tungri/& Vicinæ ex sedibus orę

Omnigenum vulgus: sic multos cura videndæ

Traxit Ioannæ: quam circo iussit equestri

Currere Ligniacus crebra in solacia gentis.

Vxor ligniaci mitius cū ioāna agit. — ℭ Atuero vsa pijs tum Lucemburgia coniunx

Dicitur officijs: deque staq3 sæpe puellæ

Infœlix omen prę dulci affamine tristes

Lenibat curas: afflictaq3 tædia nymphæ.

Iandudum tamen Anglorum generosa virago

Inuidiam sibi conflarat: nam sicubi signis

Dimicet explicitis/tanto terrore Britannę

Angli nō pliari audēt vbi sciūt ioannā adesse — Impallent acies: vt nemo tendere contra

Audeat: & longe reliquo plus agmine solam

Formident Bethfortiadæ: plęrisq3 videtur

Hinc magnum portendi aliquid: menteq3 puellę

Coniiciunt (agitante deo) ad tam magna moueri:

Propterea multo captiuam comparat auro

Ioannam emerūt āg'i decē milib' francorum. — Bethfortus: primāq3 vocat Normanię in vrbem:

Pascat vt inflictis odium indelebile pœnis.

ℭ Haud tñ vnanimes in idem concordia flexit

In manibus prędam fortuna dat:este viriles
Et vim fœminei non formidate lacerti.
¶ Vix ea fatus erat/cum se Pinconia pubes
Effundit castris/pontisq; reuellere tigna
Festinant:claudunt q; viam/qua tranaret amnem
Darcia progenies.pendentibus hirta sagittis
Strata rigent spumantis equi/crebroq; vacillat
Vulnere confossus sonipes:tum sola patentem
Desilit in campum:vastis hinc viribus hostes
Impetit:& crebros vmbone reuerberat ictus:
A tergo insultant iaculis/librata sub ora
Virginis hasta cadit:nexus proculcat ahęnos
Telorum glomerata seges:sed alacrior omnem
Sustinet assultum.tot in vna virgine dextras
Est hęrere pudor: se tandem cæde fatigat
Multiplici:nec opem quisq̃ qui ferret anhelę
Prodijt ex Gallorum acie:sic lęua tulerunt
Sidera/vel stygius liuor/vel inertia gentis.
¶ Fama(sed incertis veniens authoribus)extat
Inuidiam/tectiq; odij fomenta puellæ
Egregiam armorum laudem peperisse:nec æquis
Ferre animis proceres/populi suffragia in eius
Elogium propensa nimis :sic inclyta virtus
Monstrorum domitrix & quæ supereminet astris
Vincere tanta nequit dirę contagia pestis.

Picardi i Joannam.

Joanne e; qu⁹ occidit

M'lti in eā insurgunt.

Nēo ex frā- cis Joanne auxiliatur.

M'lti opi- nati sūt Jo annā ꝑ nō- nulloꝝ inui diā destitu- tam eē au- xilio.

Joāna multuʒ dolet se esse relictaʒ a Francis. Huc illuc oculos Virgo deflectit: opemq;
Irrita cum sperat: congesto cespite collem
Occupat/expulsis dextra victrice Picardis
Vt decies quinos sub Agenoris vrbe latentes
Joāna cōparat Thideo. Contudit aggressus prestanti robore Tydeus:
Vnica sic virgo multis congressa potenter
Dimicat: & tabo capulo tenus immadet ensis
Tandem succiduo procumbens poplite/vulnus
Ab latere auerso dextræ secus excipit auris
Tempora/& immixti dū manant sanguine riui
Joanna capitur. Excussus media prouoluitur ensis arena.

FINIS TERTII LIBRI.

Sequitur Argumentum in quartum Librum.

Ioannæ in picardiam traductio
Ioannæ per Lucemburgum venditio. Et eius in Normanniam traductio.
Varuicij comitis super morte Ioannę definitio
Castilionis Theologi oratio in qua multa de magia differit.
Acris in Ioannam inuectio
Ioannæ ad obiecta responsio
Anglorum in iudices sententiā differentes indignatio.
Ioannæ ad deum vltima oratio

Propositum: nam ferro alij dixere necandam: varia ãglorũ snia sup morte Joanne.
Aut mox Sequanicę mergendam fluctibus vndę.
Ne magicis elapsa dolis in castra suorum
Furtim quęrat iter/maiorem ausura deinceps
Sęuitiam: seruata diu quid proderit (aiunt)
Omnia præcipiti miscebit forte tumultu:
Quandoquidē leuibus nimiũ plebs credula gerris
Decipitur: gaudetq3 nouis mutabile vulgus.
Ast ea Varuicio non conuenere Comarcho. Varuicius ad suos
Vestra (inquit) consulta patres audiuimus: at non
Id capiunt omnes quod nos molimur in istam
Sortilegam: nostros non diro carmine casses
Effugiet: sontes mors vltrix puniet ausus.
Sed meminisse decet/tenuis q̃ gloria surgit/
Frigida q̃ laus est sola de morte puellæ.
Iampridem fixum nobis stetit/igne piandum
Hoc immane scelus: sed honesto nomine flãmas Dicit accusãdã eē Joannã hæreseos/ vt inde criminetur Carolus.
Prętextas volumus: vocat execrabilis ausi
Authores superos: vt quicquid sęuiat armis/
Id populus putet esse pium/gratũq3 tonanti:
Vt res cunq3 habeat: paucis audite: puellam
Dicemus prauæ hæreseos sordere veneno.
Sic & Vallesium (quem dicit fœmina regem)
Participem tanti vulgabimus esse reatus/
Et regni indignum titulo/qui infamibus vti

Præsidijs velit/ & querat consortia ditis.

Dumque ita res pẽdet cõcrescit rumor inhoras
Et venit ĩ variũ populus ꝓblema. Magiam
Obstupet indoctũ vulgus: crebroque requirit

Varia opi-
nio de mo-
r.bus ioãne

Quid Magicæ possint artes/ quo authore parẽtur.
Sint ne pijs omnes aduersæ moribus: & quo
Vsque per has liceat vetitos descendere in vsus.
Tum sedet in rostris Castilius atque ita fatur.

Castilionis
oro in qua
mlta de ma
gia disserit,

Pauca super Magicis tenui memorare figura
Ex vsu fore crediderim: vt quę quęstio multos
Detinet: his breuibus partim resoluta quiescat.
¶ Cum veteres primũ studio versantur olympi.
Et superos lustrant oculis & mentibus orbes:
Paulatim acceptis cælorum motibus: vltra
Anxia progreditur rimandi cura: breuemque
Ingenij captum non fert humana libido:
Nam quod inaccessæ lucis caligo recondit/
Quodque opifex rerum secretis destinat vmbris/
Insano exciti studio plærique requirunt.
Iuncturas atque astrorum diuortia/ causas

plerique ma
gorũ aĩas
subijciũt ne
cessitati a-
strorum

Esse putant/ quæ nõ moderentur corpora solum/
Sed neque id humanis concedunt mentibus/ vt se
Legibus extricare queant radiantis olympi:
Quin fixos pendere aiunt ex æthere mores:
Inuitosque trahi sub ineuitabile fatum

Per varios cæli aspectus/& sideris ortus:
Pullulat hinc primo exicia'is origo Magorum:
¶ Sorduit antiquę vana leuitate Magię
(Vt perhibent Prisci ānales) Chironia tellus
Subdola quę postq̄ Gręcas peruenit in vrbes
Traxit eo multos studij dementis: vt instar
Perpetis exilij miseram traducere vitam
Censuerint virtutis opus/peregrina petentes
Aequora cū terris Zoroastris et Hostenis aucta est
Multiplici scripto.nihil est quin vaniter ausit
Nunc petit æthereos fluxus/nunc infera tentat
Se temere iactans terrę cæliq̄ potentem
Dissimili cura/varioq̄ errore sequaces
Implicat atq̄ alios alia in discrimina mergit:
Sunt qui conspectis tepido sub sanguine fibris
Certa futurarum spondent presagia rerum:
Inuenias et qui uelit accersire sepulchris
Corpora/cęlestesq̄ mouere & sistere formas:
Euridicen herbis et carmine credidit Orpheus
In lucem reuocare: vetus sed fabula certam
Inuoluit facti seriem.sic credita Circe est
In pecudes mutare viros rictuq̄ ferino
Viuere captiuos/primasq̄ resumere formas
Carmine mutato demptisq̄ nocentibus herbis.
Ista superstitio mirando perculit estu

Thessalia p̄ria magie inuentrix.

Studiū mltoꝝ in magiam

Zoroastres. Hostenes.

Aliqui diuinant ex fibris ꝛ extis animalium

Euridice. Orpheus.

Circes carmina.

Perſarum reges magie ſtuduerunt.

Arſacidas:ſic paulatim regalibus aulis
Succeſſit temere:domita quam Perſide magnus

Alexander magnꝰ magiam pene exterminauit

Proſcripſit Macedo:natam ſed fecibus Hydræ
Dixeris:exciſo nam vertice naſcitur alter
Tergeminus:molli ſemper ſe in pectora lapſu
Inſinuans/Indos Nilotica regna/Arabeſq̃

Magicis ineptijs femine crebro indulgent

Detinuit:ſupraq̃ alias id nequiter artes
Vendicat:vt cum vix ſtudijs muliebre ſit aptum
Ingenium:tamen hos propenſa mente furores

Aeetia

Fœmina proſequitur:domus eſt æetia teſtis.

Moſes nõ potuit ariolos ꝛ magos eliminare

¶ Sæpe Paleſtinos infecit tabe penates/
Nec potuit ſanctis feralis Belua Moſi
Legibus arceri:paulum ſi quando ſileſcit:
Muſſitat occultis ſemper rediuiua latebris:
Coniurat ventos genus hoc crudele Magarum

Attende mira facinoꝛa

Suffocat ſegetes/abſentibus vbera vaccis
Siccat/& educto replet mulctralia lacte.
Extenuat Maciæ vires/& morbida philtra
Miſcet corporibus:quæ vix niſi morte reſolui
Dira queat peſtis. Sunt quiad maiora laborant:
Quęſita geneſi vitæq̃ neciſq̃ recludunt

Aliqui pelui ꝛ ſpeculo diuinant.

Fatalem euentum/pelui ſpeculoq̃ nitenti
Demonas accerſunt/coguntq̃ venire vocatos.
Porrectis alij iactant prædicere dextris

Nota de vagis egiptijs

Vitam/funus/opes:id apud nos ſępe videmus

Cum venit incertum Phario de littore vulgus.
Multa sed indocti credunt miracula: solis
Quæ vel præstigijs/vel diro carmine fiunt.
Prestigiator enim (cui creber demonis vsus)
Fascinat humanos sensus: vt recta videre
Non valeant: verosq; putant spectare colores/
Humanosq; audire sonos/densasq; virorum
Decertare acies/leporesq;/canesq;/per agros
Currere/& ingentes thalamis se pandere hiatus:
Aut tonitru mugire/niuesq; per aera ferri:
At nil tale subest: fallitq; illusio sensus.
Sed neq; multa negem fieri inconsueta: nouisq;
Induci formis/quæ non mox vera putentur:
Mirificis multæ donantur viribus herbæ
Secretumq; genus lapidum: sed condidit illas
Et paucis voluit notas deus esse: videmus
Hinc miranda sequi/quæ mens ignara negaret
Naturę fieri ingenio. Sed paucula pergam
Addere: quasq; habeat rerum prædictio causas
Expediam/& quantus veteres deluserit error.
Multiscius demon longęuo temporis vsu
Aut acie clara ingenij plærumq; futura
Præuidet/humanæ nequaq̃ peruia menti:
Delphica sic olim multos Cortina trahebat
Sic Latiam petijt serpens Epidaurius vrbem

Multa per prestygia & delusiones sensuus fieri vidētur que tamen vera non sunt

Per applicationē herbarū & lapidū multa ꝓdigiosa fiūt

Demones igenij acumine & lōgo tp̄is vsu multa futura p̄sciūt que diuinatoribus reuelāt vt ipsis i alijs credatur
Apollo delphicus
Esculapi9.

Dum cunctis persuasa fides vulgaret/id esse
Numinis occulti:nam nugis demon obumbrat
Quædam vera suis: vt post grauiore ruina
Meneceus. Codrus.
Pręcipitet miseros. Sic in sua fata Meneceus
Currit:& exuitur regali tegmine Codrus:
Amphiaraus
Sic & Oiclides vasto telluris hiatu
Curtius
Mergitur:& grandi se intrudit Curtius antro:
Teutates et Hesus veteres Gallorũ dij qui hũano sanguie placabãt Sicut Juppitˀ apd romanos et Diana apud Tauricos.
Gallia sic aras olim Teutatis & Hesi
Instituit:quom ditigenis humana litaret
Hostia: quin eadem prisci fecere Quirites
Sacra Ioui:sæuę sic Taurica templa Dianæ
Ad sua deuectos dum mandat littora cędi.
Cætera quid dicam? veterum sunt ista deorum
Numina:qui strages/qui sontia facta monebant:
Rõani studiosi aruspicioruin.
Nulla Quirinalis suscepit bella senatus/
Decretis precibus quin consuleretur Aruspex
Augur/& Extispex/multoq; in honore fuerunt
Auspices
Obseruatores auium/ vt prędicere sortes
Depastu/aut penna volitante per aera possint.
Ista diu toto pestis regnauit in orbe.
Cum notus Solimis tantum deus esset in oris/
Altaq; Tenariæ raperent ergastula faucis
Migrantes animas:nec peruius esset olympus.
Adueniente nr̃a religiõe pierũt hec execrationes.
At nunc vana pijs cesserunt orgia sacris
Dispulit & Stygias lux mundo exorta tenebras

Non tamen a veteri desistunt fraude sathanes/
Sortilegas/sagasqꝫ cient/& multa per illas
Flagitia exercent/solis quæ viribus ipsi
Non valeant:rixas miscent/& dira propinant
Toxica:vt innocuos pacta mercede trucident.
At ne vana teram prolixis tempora verbis:
Possumus ex sancti longo certamine Mosi
Noscere quæ Magicas venerunt signa per artes.
¶Altius & si quid non est audire molestum:
Tradita sunt olim sacrarum nomina rerum
Patribus antiquis:qui fundamenta locarunt
Nascentis fidei:vt per signa sequentia cunctos
Demonas eijciant/& Christo pareat Orchus
Hinc alij venere ausi temerare prophanis
Ritibus has voces/& iniquos vertere ad vsus:
Quando exorcismis / & diro more precandi
Accersunt Herebi manes/vt furta resignent/
Aut rerum sortes/aut æra recondita prodant.
Multa potest demon:maius nisi numen ab alto
Impediat vires:hominum sed sæpe meretur
Stulta fides tradi varia in discrimina rerum.
Sed quia non constat qui spiritus egerit istam:
Cui labor hic sudat:paucis tentabimus:vt quod
Mens gerit occultum muliebri effutiat ore.
Belloacus presul sisti iubet ante tribunal

Supsūt ad huc aliq̄ sortilege.

Videatur liber Genesis de magis egyptijs

Sacroꝝ noīs traditio i nascētis eccl'ie primordio.

Demonū per sacra verba inuocatores.

Parthenicem:tum doctorum prę ſente corona
Ipſa ſedet:iuſſuſq; ſenex hæc ore refundit.

Acris inuectio i ioānā3.

PVblica diſtrictis multari crimina pœnis
Sancta patrum decreta iubent:ne lurida tabes
Gliſcat:& in ſimiles trahat indulgentia noxas:
Tu vero(nec enim inficias potes ire)nephandi
Criminis argueris:tu noſtrę dogmata legis
Moribus inceſtas. Sed dic quo freta magiſtro

Interrogatur ſuper multis.

Talia moliris? quę mentem inſana libido
Corripit armorum?tibi quę commertia marti?
Thermodoonteo noua nunc certamina more
Inſtaurare cupis?tibi quod genus?ede quis artem
Militiæ dederit?quo bella authore ſequaris?
Cur pudeat ſexus/vt tonſis ire capillis
Tantus amor?noliſq; togam abiectare virilem
Cur non Moſaici deterret ſanctio verbi?

Deuteronomū 22/de veſte alterius ſexus nōn accipiēda.

Præcipit & Paulus ſemper ſit fœmina tectis
Crinibus:atq; domi priuata negocia curet:
Dic quibus in terris tua ſit verſata iuuentus:
Arborea te ſæpe choros duxiſſe ſub vmbra

Interrogat de quadā arbore q̄ dicit̄ eſſe dearum fataliu3

Fama refert:fatiq; deas(ſic nuncupat illas
Priſca ſuperſtitio)tecum ſaliiſſe choreis:
Non pia relligio tales ſibi vendicat odas:

Sortes licie Chaonia quercus

An Liciæ ſortes/an Phœbi oracula noſti?
An te Chaonię docuerunt carmina ſiluæ?

Demonibus fama est certas te dicere leges:
Imperijsq; vrgere tuis: rerumq; futuros
Rimari procul euentus/ & certa docere
Auguria inspectis auium per inania giris.
Nec prius/ vt referunt/ cingis tibi casside frontem
Qũ supplex in opem stygias eduxeris vmbras
¶ Hactenus enitulsit monstrorum nescia sola
Gallia: sed turpes præsens dementia neuos
Intulit: & longi splendorem polluis eui.
Carolus ille tuus furiali impellitur æstro
Quisquis hic est: quem nulla dei reuerentia tangit:
Ad vetitum Phitona Saul descendit in Endor
Dum studet inuitis hostem propellere diuis:
Sic tuus hic princeps/ careat quom robore cause
Ad Phitonissas refugit: stygijsq; parentat
Manibus & quicquid sacris ecclesia septis
Abdicat: vt voto tandem potiatur/ vbiq;
Anxius inquirit: nec iura nec ipsa veretur
Numina/ spemq; tuis auges temeraria nugis:
Vtq; fidem dictis capias: te fingis habere
Congressus superum: crebris & Costida verbis
Auditam: iugemq; tibi spondere pudorem.
Quid sibi vult id consilij/ tibi semper adesse
Quod simulas: tetros quis nesciat esse sathanes/
Aut mera fortassis mendacia: scilicet ad te

Gallia sola caruit monstris Jeronimus contra vigilãtium.

Judex dicit carolum consulere phitonissas more Saulis

Accusatur ioãna mẽdacij i suis reuelationibus

Conſluit accenſis diuorum curia ceris.

Inſtituebātur Joanne ſ ltaria opinione ſanctitatis. Apō mltos Joanna reputabatur ſanctiſſima.

¶ A multis tibi iam ſacras audiuimus aras
Inſtitui/tangiq; manus vt numen habentes
A populo. Nec rem prohibes: ſed ſancta videri
Impenſo ardeſcis ſtudio: credisne licere
Hoc impune nephas? oculos euolue tenebris:
Non reſipiſcentem feriet vindicta: fateri
Eſt opus errorem: ſpargendi ſanguinis author
Credendus Deus eſt? Si nuncia pacis adeſſes:
Id caperet pietas. Sed quom crudelibus armis
Omnia miſcueris: quis talia velle tonantem
Crediderit? ſanctæ qui præcipit oſcula pacis.

Super multis criminatur ioāna q̄ de ſanctis affirmare dicebatur.

Præterea quem non moueant figmenta cachinnum
Quæ de celitibus reſoluta fronte pudoris
In populum ſpargis: quid vulgo fingis habere
Membra Michaelem/& tactos tibi ſępe capillos
Margaris & diuæ Catharines: quis fuit huius
Dogmatis aſſertor? quę tanta licentia vocis?
Num poterat ſatis eſſe tibi/terrena tumultu
Concutere infando? & non ore laceſſere diuos?

Pretides Melāpus

Prętides inſanas olim curaſſe Melampus
Dicitur helleboro/dum captę mente putarent
Eſſe boues: at non leuior te inſania mentis
Corripuit. quid enim? quom te natura puellam
Edidit: eſſe negas/gaudeſq; virilibus armis

An tibi miſcuerit cantatrix pocula Circe:
Vt ſexum mutaſſe putes furiata venenis:
Finis erat verbis: ſic contra exorſa puella.

Libera purgandę ſi detur copia famæ
Oſtendam o patres/ falſo mea nomina ledi: Ioanne reſponſio.
Inſontemq; pati veſtrę conuitia gentis:
Si minus auditum genus eſt/ ſi noſſe parentes
Eſt amor/ expediam: & Francos quæ cauſa penates
Viſere compulerit: Scythicis non cruta veni Dicit ſe ortã ex ducatu Barrenſi
Rupibus: inſida non ſum ſata gente: parentes
Viuunt Barricei fluuiali in limite campi:
At mihi non alto natalia ſanguine fulgent
Sors nec opima domi: ſed præſens ſufficit vſus:
In patrias ſedes miſſi potuere miniſtri
Explorare meos occulto examine mores: Miſerũt Angli exploratores pro vita & moribus Ioãne
Dicite (ſi noſtis fama referente) quid in me
Nequiciæ: quibus eſt curis educta iuuentus:
More puellarum vetulę ſubiecta parenti
Vſq; fui: cui quicquid opis pro etate licebat
Sub teneris impendi annis: non extera noui Orthigia
Regna nec Orthygiã colui: nec Phaſidis agros:
Non me ſortilegam/ vetitis neu credite patres
Imbutam ſtudijs: ſed nec Medęidas herbas,
Aut aconita lego: nec carmine faſcino mentes.
¶ Sed qui res hominum ſumma deus arte gubernat

Ex caulis me ad bella tulit. sic balthea mollem
Abiecere colum: gerit & pro floribus ensem
Dextera: vt ex alto virtus infirma potentes
Deus regnorũ custos. Deijciat: discantq; homines ad regna sat esse
Nec robur nec opes: sceptrum nisi protegat ęther.
Dicit se a deo venisse. Pascendas sæpe inter oues sæpe inter & vmbras/
Accepi a summo demissa oracula cælo
Vt peterem Loscos: mœrens vbi Carolus ægras
Voluebat curas: sumptoq; interrita ferro
Exigerem iniustos regni de finibus hostes.
Adueni tandem: sed me districta probauit
Carolus nõ eã nisi ꝓbatã recepit. Pictauę censura scolę: nam Carolus arma
Ante michi vetuit/ q̃ longa indagine veri
Res melius claram in lucem discussa veniret.
Sum regi tria pacta meo: dum causa rogata est
Tria carolo ꝓmisit in suo aduẽtu. Aduentus: primo Aurelia de sede Britannos
Pellere: & hinc Remos inuitis hostibus ire/
Atq; palam dici suscepto chrismate Regem.
Id vero plene (extremum quod in ordine pacti
Restat ad huc) dabit Altitonans cum letior olim
Tota coruscabit sub Gallo Gallia rege.
Non michi præterea persuasit culpa virilem
Ferre habitum: tanti non hoc damnate reatus.
Nescia sum veneris/ testes iubeantur adesse
Matronæ/ quibus edixit Bethfortia princeps

Synceram nostri speciem explorare pudoris.
Postubi me primo Deus hæc in bella vocauit
Fœmineas vestes belli pro more reliqui:
Sic permixta viris/veneri non suscito flammas:
Castra sequor/mansura tamen non semper in illis:
In patrios regressa lares/muliebria rursus
Indumenta feram: verum quoadusq; iubebit
Belligerare Deus: concessis muniar armis.
Certa fides michi de sacrarum Margaris atq;
Costidis alloquijs isto (quia quæritis) vtor
Cōsilio: nec opus maiori examine: cum res
Sit pia quam suadent & apertis cognita signis:
A populo me velle coli/sanctamq; videri
Dicitis: at certe non tanta insania menti
Incidit: hæc neq̃ finxit mendacia liuor.
Præterea patres (rudis agrestisq; puella
Cum semper fuerim) quid pergitis alta rogare:
Quæ superant captum ingenii perquirere inane est:
Quandoquidem abstrusos fidei non arrogo sensus
¶ Talia nequicq̃ lachrymis effatur obortis.
Mendacem & vanam vocat indignata Britanni
Curia consilij: multos licet inde pigeret
Qui certo nouere dolos & fraudis operta.
In multos abiere dies obiecta senatus
Angligenum/inq; vicem aīt lictę responsa puellæ.

Dicit se veste virili vti quia virile accepit negocium

Exponit multa que ei obijciunt

Dicit multa ei falso imponi

Sed nihil extremam potuit restinguere bilem
Insistunt exciti odio/rabieq; frementes: — Egreferebāt āgli. ✠ olationem mortis ioāne.
Brutiadæ:& flammas cunctorum vota reposcunt.
Belloacus præsul (cui tum delata potestas
Iudicij) mediam conuicia sæpe per vrbem
Sustinuit:quia non preceps sententia dicta est.
¶Castoris hospitio Titan exceptus amœnis
Graminibus depingit agros/instatq; iuuentæ. — Circa finē maij cremata est ioāna
Mensis:& albentes incedit Flora per hortos:
In veteri pyra structa foro miserabile funus
Sternit Ioannæ: moritura educitur atro
Carcere:concurrit promiscua turba per vrbis
Compita:sese alij domibus clausere gementes:
Nec tam immane nephas potuerūt lumina ferre.
Tandem carnifici datur exurenda:cathenis
Vincta manus/& colla: igni gemebūda ꝑpinquat.
Audires querulas suppresso murmure voces/ — Multi non potuerūt tā diro funeri interesse
Flagitium crudele vocat q̄ plurima turba.
Vibratis tamen insurgunt hastilibus Angli:
Si quos inspiciant mœrorem prodere vultu:
Iam fuerat subitura rogos:quom talibus orat.
¶Sūme deus cui corda hoim sūt peruia/cui sunt
Abdita cuncta palam/qui singula simplice & vno — Vltia Ioanne oratio
Intuitu lustras:cernis q̄ indigna parantur
Funera:quid noxæ admisi? quo crimine diris

Deuoueor flammis; patriam/charosq parentes
Cum quibus innocue ante fui (te authore) reliqui:
Spes erat afflictis nostrum conferre laborem/
Et titulos dignę nobis accrescere laudis:
Sed video perpes vitę michi crimen inustum
Hac rude militię magni donantur honores:
Eheu chara parens/eheu genus omne meorum
Perpetuis gnatæ soluetis iusta querelis
Qu mallem pauisse greges/& (vt ante solebam)
Delituisse domi/nec Martis nosse tumultus:
Sed nec eram visis plus ęquo credula monstris:
Muneris accepti totus mihi testis olympus:
Non ferri crudelis amor/non mentis adegit
Impietas: quid te potuit cogente negari:
Nosti summe deus me pertędescere fusi
Sanguinis: vtq manus non crebra cęde maderet.
Bellica signa lubens accenso Marte ferebam:
Innocuam plebem spoliari/templa cremari/
Sacra rapi/occidi imbelles/sanctumq pudorem
Prostitui/captas nunq sum passa per vrbes.
Supra foemineas iussisti plurima leges:
Quid mirum si foeminei pro tempore mores
Mutandi paulisper erant: si bella gerantur
Est clypeo insertanda manus: sunt apta virili
Officio capienda/enses/galeęq/habitusq:

Dicit se a cede hoiz se per tēpasse. Nouitasre rū nouitati bus &q vtis

Scis pater huc quantis accessi territa signis:
Cum stygijs mihi nulla vmbris sunt fœdera: nūq̄
Vana superstitio nostras penetrauit in aures.
Non mihi triste mori: si pulchra morte liceret
Composuisse dies: sed scis ęquissime iudex
Qi vicijs aliena fui/quę plurima falso
Imposuit liuor: patriæ/generiq̨ meorum
Perpetuo sum dedecori: nisi forsitan olim
Hanc retegas fraudem: sed non impune licebit
Vt spero/tam grande scelus: miserere puellæ
Orat p pace. Fracoꝝ. Post obitum/miserere deus tam dura ferentis
Francigenę populi/& solio firmetur auito
Carolus: extremis hoc vnum postulo verbis
Me non destituat patiens in funere virtus.
¶ Hæc vbi commemorat tensis ad sidera palmis
Joāna moritur. Corruit in flammas auersa: & nomen Iesu
Dulcius inclamat moriens. Sed saxea corda
Angli isul tant mouēti. Angligenum/diris nequeunt mitescere pœnis
Altius increpitant. Dic/o fortissima miles
Dic vbi pacta fides/vbi sunt oracula cæli:
Hosne tuum te consilium celauerat ignes:
Deficeris nunc arte tua: Phitona require
Si fortasse aderit: Colchoo carmine nostros
Perstringas oculos: & viua elabere flammis.
Talibus insultant probris: & ne vlla puellę

Integra compages/aut membra illesa supersint
Sequana collectas lato bibit ore fauillas.

ℭSEQVITVR SECVNDVS Processus post mortẽ Ioannæ sub Calisto Tertio Pon Ro.

SEd nec flãma Pyrę/nec ꝓceps fluminis vnda
Mergere lethęis famã potuere tenebris.
Tertius in Latia Calixtus præsidet vrbe
Dum regem aggreditur mater gemebunda puellę.
Maxime rex quem diuum (inquit) clementia toto
Firmat in imperio/vt tenues vix colligat hostis
Relliquias: audi viduæ lamenta precantis.
Cum superis fixum post tam miseranda stetisset
Tempora Gallorum labefactam restitui rem:
Nescio qua diuum secreta mente puella
(Cuius ego heu genitrix) ad opus tã nobile venit:
Multa supra sexum referunt insigniter ausam:
Quæ superam testentur opem · sed dura labori
Prœmia succedunt: dicta est censore Britanno
Hæreseos satrix & iniquis tradita flammis.
Quis ferat hoc ignominię damnabile crimen
Cum nihil est culpę reliquis nos cœtibus addi
Creditur esse nephas/& sancti limina templi

Calistus.

Matris ioanne ad carolũ oratio.

Exponit ignominiã sequentem ex morte filie.

Vix intrare licet. feret hæc stypendia virtus:
Qui prius abfuerat quicquam ne tale putarem:
Dira vtinam tabes aut ceruix fracta puellæ
Huic cœpto occlusisset iter non visa parentum
Consilio te rex petiit. Vis altior istud
Mouit opus: tantosque puellam erexit ad ausus.
Tu nostre miserere domus clarissime princeps:
Et melior fictam damnet sententia litem.
Pr Joanne pre dolore mortuus est. Vir meus audito dilecte funere prolis
Oppetiit: mortis causam execratus & ignes.
Me quoque non dispar (si non miserebere) vitæ
Exitus inuoluet. Sed mors pergrata futura est:
Si prius elutum gnate cognouero nomen.
Pro matre Joanne intercedunt Franci ¶ Talia dum lachrymans Isabellis verba profundit:
Vnanimes regem pronis ceruicibus orant
Gallorum proceres/ vt curas eximat ægri
Pectoris/ atque inopem soluat mœrore senectam.
Nec ferat: vt longis incassum venerit oris
Desolata parens: id enim concedere magni
Est (aiunt) animi: nec quicquam dignius alto
Principe prestabis: quin & maiora puelle
Emeruit virtus: quæ post mandata tonantis
Joanne laus Pene oblita sui/ mentemque togamque virilem
Induit: & dulcem cum posset degere vitam
Omni Marte procul/ nullique obnoxia damno

Hanc obiit belli sexu non territa molem.
His precibus tractus Calisto destinat vnam
Carolus hac ferme verborum lege tabellam.
¶ Maxime pontificum qui sancto numine terras Carol⁹ ad Calistum.
Sub solo moderare deo/cui tanta potestas
Vt cęlos aperire/& apertos claudere possis:
Possis & stygiæ reserare ergastula noctis:
Hæc sub apostolico libranda examine causa
Te petit o sacrate pater:quam queso paternis
Excipe visceribus:iustoq₃ attolle fauore.
Flaccida quom magnis lugeret Gallia bellis:
Finibus Austrasię digressa iuuencula paucis
Huc venit comitata viris/causamq₃ rogata Expōit aduentus Joanne.
Quę suasisset iter/vel vbi tractauerat arma:
Respondit superis venisse authoribus: & rem
Non obiisse prius certis q̄ cognita signis
Constarent edicta dei. Sed cætera coram
Differet orator melius:nec epistola paucis
Rem caperet verbis:tandem perfuncta recepto
Munere post victos crebris conflictibus hostes:
Dum Compendiaci decertat in equore campi
Transfosso decumbit equo/& venūdatur Anglis:
Qui dirum scelus obiiciunt:vulgantq₃ Magię
Esse ream:& sacra de relligione tenentem
Impie:vt aduersus nostri moderamina sceptri

Dissidium patrare queant: Sic perfidus hostis
Destinat insontem flammis; sed fraude retecta
Versa alio res est: fieri quæcunq; per arma
Et ferrum licuit tentauimus. hoc tamen vnum
Dicit hanc materiã ad romanã sedem pertinere. Restat adhuc/quod te præter contingere nemo
Audeat: ista tuam poscit censura tribunal:
Præcipias mores inquiri & facta puellæ:
Quæ sit aduersæ neq; sententia partis:
Affuit indulgens Romanæ gratia sedis:
Nam super Aerias se fama extenderat Alpes.
Archiepũs Remeñ & Parisieñ epus iudices delegati a calixto. Parrhisianus in hoc delectus munere præsul/
Remorum simul Antistes/de more forensi
Litis agi totam seriem fecere vocatis
Iudicibus primis/alijsq; ex ordine/quorum
Intererat. sed iam longum cum tempus abiret/
Heraldi theologi p ioanna oro Tæderetq; moræ: pro rostris sedit Heraldus/
Et corampatribus tali sermone perorat.
¶ Non bene perspectis quicq̃ decernere causis/
Grande nephas/plærunq; deus secreta pusillis
Detegit ingeniis/quæ vult sapientibus esse
Daniel. Susanna Inuia: sic puero Danieli prodita nequam
Culpa sacerdotum quos tantus mouerat ardor
Inguinis/vt turpes coitus cum casta virago
Samuel. Abnuit: intentant venerando saxa pudori.
Antea & accitur cęlesti voce quiescens

In templo Samuel: qui (cum preciosius esset
Et rarum domini verbum) diuina ter audit
Alloquia: & quæ caligans ætate sacerdos — Heli
Abdita non meruit/ puerili mente refundi
Et visum superis. sed quid fornace probatos
Assiria dicam iuuenes? quos impius error — Pueri i fornace babilonica
Perfidis/ a vera non relligione reflexit:
Nam deus illustres pueros perfuderat almo
Lumine: dum sordent Caldęa labe parentes.
¶ Nec moueat quenq̃ generis depressa propago:
Quid duce Iesseo priscis generosius annis — Dauid.
Floruit? Allophilum qui castra potenter adortus
Rettulit insignes palmas; dominoq; secundam
Supponente manum procera mole gygantem — Goliath
Strauit humi fretus balearis robore fundę.
Ipse tamen medio Balantum de grege nuper
Venerat: haud aliis exercitus ante duellis.
Primus item Solimæ qui gessit sceptra coronę — Saul.
Dux fuit & custos patrii gregis: ibat asellas
Forte reducturus vacuum in pręsepe parentis:
Dum rediit sancto frontem perfusus oliuo:
Pulchra Rachel cuius benedictum in sęcula nomen
Ducebat patrias ad aquarum stagna bidentes. — Rachel.
Cum dedit Israel sinceris oscula labris.
Armentum pascebat Amos cum plurima vidit

Somnia/venturam procul indicentia cladem:
Caldęiq; ducis subiturum vincula Iudam.
Sed quid ego annitor rem persuadere suapte
Abel. Luce coruscantem? sancto debetur Abeli
Inter pastorum seriem primarius ordo.
Moses. Rure paretonio soceri pecuaria Moses
Pascebat/cum prima dei mandata recepit/
Vt quateret crudis Pharaonis limina plagis.
Romulus Prima quis excelsæ posuit fundamina Romę
Quæ vix imperium signato limite clausit
Pastorum perhibetur opus: quid plura morabor?
Prime ad Cor.1. ¶ Elegit depressa deus: prosternat vt alte:
Cuius in aspectu paribus sunt omnia formis.
Vtitur his/illis: quom possit in omnia solus.
Virginea cur non potuit contundere dextra
Angligenas: sic Assirios fortissima Iudith
Holofernes. Expulit a patrijs percusso principe campis.
Dixerat: Inde nouo cum sol splendesceret ortu
Consedere patres: qui dum plærosq; reuoluunt
Articulos/capitumq; notas/quibus ipsa puella
Censuram subijt tam diri funeris: inter
Cætera quæ longum tenuit digesta volumen
In primis vicio arma dari/sub lite priori
Attende q̃ præcipue obijciuntur Ioanne. Deprendunt/tonsamq; comam/vestemq; virilem:
Tum pater exculto Curcellius incipit ore.

Esita iápridẽ facit assuetudo videri |
Monstrosũ genus/exurgat si fœmina bello. | Curcelsij oratio iqua multa de feminis illustribus memorat.
Atuero illustres accepi heroidas olim
Plus bello valuisse viris:In gente Scytharum
Ambigitur/sit sexus vter præstantior armis. | Nota de scythicis feminis.
Gesta Semiramidis(defuncto coniuge)quis non | Semiramis.
Audijt? Assirium sexum mentita virilem
Stemma diu gessit/mediosq; animosa per hostes
Se plerunq; tulit:nec primi angustia regni
Visa satis: Sed finitimos erupit in agros
Instituens longi preclara exordia sceptri.
Quis potuit Ciri tantos compescere nisus: | Cirus.
Dum victis Asiæ populis penetrauit Eoas
Vsq; domos/magno grassandi percitus œstro:
Vltricem demum scelerati pectoris vnam
Inuenit Thomirim/quę pleno sanguinis vtre
Obruit excisum caput his effata loquelis. | Thomiris Ciri domitrix.
Ardentem humani iamiam restingue cruoris
Cire sitim:pleno tandem satiaberis ore.
Ditia Pactoli non suffecere fluenta:
Non tot opes Cræsi sed nec Babilonica regna. | Pactolus Cresus
Caucaseus vertex te sensit/Hidaspis/& Indus:
Dein ad Massagetas rabies extrema furentem
Appulit.hic sistes immanis belua gressum. | Amazones Orithyia.
Quid viricidarum referam genus.Orithiam

Antiope. Hippolite. Mēalippe. pāthasilea. Antiopem Hypolitem Menalippen Panthasileam
Congressas summis ducibus/descendere in arma
Compulit Euristheus Alcmenæ pignora/contra
Hercules 9 Amazones Theseus. Virginem Amazoniam. nec vincla iugalia captę
Respuit Egides: Smirnamq; Ephesumq; locauit
Ephesū cō diderūt Amazones et multasq; oppida in asia. Fœmineus labor/atq; Asię celeberrima quondam
Oppida tam belli studio valuere: superbis
Attēs. legē Amazonū. Gentibus vt victis constanti lege vetarent/
Ne qua maritalem virgo transiret in vsum:
Si non ante suo victrix occurrerit hosti.
Calestrę ad Alexandrū Adde q̄ & domito Pelides orbe Calestrim
In sociale thori fœdus/partemq; recepit.
Amazones p̄mo equos ascenderūt. Quin referunt primo ex cunctis mortalibus ipsas
Scandere equos ausas capitiq; innectere frenos:
Hippiades Hinc stant Hippiadum pictis aulæa figuris.
Sed ne forte recens exemplum deesse putetur:
Aur. lius amazōes int occisos reperit. Magnanimus ductor Romanę classis ad istrum
Cum decertaret Scythicis/in stragis aceruo
Repperit accinctas ferro bis quinq; puellas.
Gorgones. Gorgonas ambiguo vicit certamine Perseus:
Hinc serpentinos celebrauit fabula crines.
Candax. Non fuit Ethiopum Candax indigna potenti
Cleopatra Imperio: Phariam tenuit Cleopatra coronam:
Quę nec Cęsareis timuit concurrere pilis.
Zenobia. Zenobia/euictis Persarum regibus/ausa est

Romuleos tentare duces: hinc nobile germen
Prodijt:& claræ fecit primordia genti.
In Meroe sceptrum semper regina gerebat. Mos apud Meroem.
Quis vetet vxorem subducat vt hoste maritum
Armata si quando potest insurgere dextra?
Eruit Harpalice Getico de carcere patrem. Harpalice
Quis vel in Eneadas non audiit arma Camillæ. Camilla.
¶In commune malum cur non promiscuus ire
Sexus vterque queat? cur non stet fœmina muris?
Aut in saxa ruat quom proximus incubat hostis.
Fœmineum robur Spartanis mœnibus olim Femie spartháe ɔtra Messenios et pirrhum.
Reppulit Epiri regem/& Messenia castra.
Bellica ductilibus neruis cum tela carerent: Femine romane.
Romuleæ matres conciso vincula crine
Intexunt:sic quæ virgo datur obses Ethruscis
Liberat attonitam traiecto flumine Romam. Coclis
Si plærosque viros obscuro nomine vitam
Degere/& ignauos ad opus prodire virile
Cernimus:erectas quidnam vetet esse potenti
Robore matronas? Beronice armata volucres Beronice.
Inscendit currus/vt operta fraude perempti
Vindicet interitum nati: sternitque cruento
Puluere deprensi contrita satellitis ora.
Ambronibus/Cymbris/Tigurinis/Teuthonibusque: Ambrones Cymbri. Tigurini. Teuthões.
Mos fuit in bella assumptis vxoribus ire.

l i

Quos vbi per Latij palantes plana/secundo
Femine cõtra rõanos Fudisset Marius: magna virtute duellum
Fœmineæ instaurant acies/vt pene virorum
Turpiter aufugeret domitor/ Latiumq Latino
Sanguine tinxerunt: sed quid si cætera verbis
Lex lacedemoniorum. Promere constituam/non me fortasse feretis.
Oebaliç leges statuunt authore Licurgo
Virgineas crebra sudare in gymnade dextras:
Mons parthenius Hinc data Parthenio creduntur nomina monti:
Id quoq Socraticç prçcepit dogma palestræ.
Theuta. Illiricas Theuta imperium tenuisse per vrbes
Dicitur/& bello Latias fregisse cohortes.
Delbora. Iura dabat Solymæ bellatrix Delbora genti
Iahel. Sisare Quando Iahel Sisare traiecit tempora clauo.
Non operi vestis/sed mens sua nomina ponit.
Effusis casti thalami dilexit habenis
Hipsicrathea. Hipsicrathea virum: ponti dum regna teneret:
Quç gressum profugi semper comitata mariti
Crinibus abrasis habitu tulit arma virili.
Mos Liciorum. Cum Licios premerent dura infortunia/sumpto
Fœmineo ornatu certis lugere diebus
Mos erat id forsan ne prodigiale putetur.
Mos apd Carras. Vt vir apud Carras muliebri veste litabat:
Sic induta viri prodibat fœmina cultu.
Marina Sed cui non audita satis pia vita Marinæ:

Illa viri quondam nomenq; togamq; recepit: | Theodora
Extremumq; diem sub sancta clausit eremo
Hoc habitu. sic ignaro Theodora marito
Diluit enormem simulata veste reatum:
Nec sub oliuarum sacrato monte morari
Erubuit Pelagia viri contecta cucullo | Pelagia
Sed quis foemineis regnasse in mentibus olim
Eximias vires / heroaq; facta negabit?
Ne ferat indignam venerem se fluctibus Hippo | Hippo.
Obruit: & poenas vltrices Orgia stupri | Orgia
Flagitat. Harmoniæ constantia prouocat hostem. | Harmonia
Mos apud Indorum populos celeberrimus extat/ | Mos femi-narū indi-carum
Defuncto non vxorem supercsse marito:
Sed viduam medijs vltro se immitere flammis.
Quid tantum miramur opus/studiumq; puellæ?
Mente reuoluamus/ q̄ fortis spiritus olim
Foemineos plærunq; animos accenderit: almę | Diua ca-tharina
Costidis obuersos orbes/sęuumq; drachonem | Margari-te.
Margaris/atq; Agathes euulsas pectore mām̄as | Agatha.
Et septem fratrum constanti mente parentem | Mater maccabeoꝝ
Miremur magis. Instantis discrimina fati
Letantes obiere omnes/nec flamma nec enses
Nec potuit pręsens ipsas terrere tyrannus. | Magis ter-ribilia ag-gressę sunt multę sanc-tę femine
Non sunt hęc leuiora quidem certamina q̄ quę | q̄ Ioanna
Virgo monente deo viresq; ferente peregit.

Hęc senior fatus magno torrente diserti
Eloquii causas non suffecisse docebat
Mortis Ioannę libertas est vbi sanctus
Spiritus est anthor. Grauium primordia rerum
Rerū mutationes incōsuetis prodigiis sępe designātur. Portendit plærunq; nouis euentibus æther.

SIc dñi Niliaci Iudea ꝓpago tyranni
Soluitur imperio / ꝓmissaq; ī arua remigrat:
Post seruile iugum / & multos sudata ꝑ ānos
Opprobria: insuetis Aegiptum Mose ministro
Prodigijs terret dominus: brucos cinifesq;
Suscitat: in colubri mutatur virga figuram:
Virga mosi ī colubrum. Inde cruentatos occisis piscibus amnes
Pisces occisi. Indurata videt tellus & sustinet horrens
Visa prius nullis vsq; miracula seclis
Ruris opes iactum permixta grandine fulmen
Proterit: attonitus decussas vinitor vuas
Segetes vastantur. Cernit humi: spes frugifera de messe colono
Nulla manet: rapit exacti sors vna laboris
Primitias / extincta cadunt animantia septis:
Aera pretexunt tenebrę / dant nubila ranas
Et pluuios ignes / lambentibus omnia flammis.
Manna. Cælica quid referam desertæ fercula terræ
Petra aquarum. Quid silices: quibus irriguo salit impete riuus
Asina balaam. Quidue asinam: quę voce deum testatur adesse
Vespasianus. Ante Syonęam q̄ Vespasianus in arcem

Irrueret: multæ auditæ per inania voces:
Auditæq; acies inspectaq; signa per auras.
℄ Vrgentes rerum euentus quis lege carere
Nesciat? accepit sacrum sine crimine panem
Proscriptus Dauid: multis vxoribus vsos
Nouimus antiquos patres: dum rara coegit
Nascentis mundi species: sic omnia soluit
Vrgens conditio. & cunctos parere necesse est.
Furta deus prohibet: sed vasa ægiptia iussit
Ferret vt Hebręus populus: diuina voluntas
Nomina dat: causamq; imponit rebus: iniquum
(Quod vetat) illud erit: sed idem si forte vicissim
Imperet: id rectum faciet vis sola iubentis.
Adde q̄ excelsas crepitanti grandine turres
Non secus atq; leues culmos in frusta resoluit
Belligerant humanę acies: sed pendet ab alto
Exitus: authores & habet victoria diuos.
Est lorica deus/mucro/pila conus/& arma
Omnia: nil cataphratus eques: nil ferreus ensis:
Si superum procul auertat clæmentia dextram.
℄ Mensuram non vis recipit diuina: nec vllis
Clauditur obicibus: q̄ si proferre velimus
Argumenta: suis Iudas cum fratribus olim
Aggressus modicis hostilia castra maniplis
Duxit honorifico regesq; ducesq; triumpho.

Multa signa ante destructionem Jherusalem.
Necessitas caret lege.
Panis propositionis.
Pluralitas vxorum
Vasa egiptiorum.
Secundū voluntatē diuinā iudicātur bōa aut mala.
Omnis victoria a deo est.
Immēsa est dei potentia.
Judas maccabeus.

Gedeon In Madionitas Gedeone authore profecti
Ter centum pugiles signati ad pocula fontis
Innumeram stragem fecerunt gentis eorum.
Cur hostes (cum nulla queant afferre puellæ
Flagicia/exceptis armis/& veste virili)
Sic obdurata flammas ceruice reposcunt.
¶Est aliud/primæ quo certa calumnia litis
Proditur: vt nulla possit subsistere lege.
Multi fraudē Anglorū cognoscētes nō audebāt ioānā defendere. Inuidiæ stimulos & si plærique rescirent
Non tamen Anglorum tulit imperiosa potestas
Libera vt efferri patrum suffragia possent:
Rothomago quosdam digressos constitit: vt non
Cogeret inuitos fraudi subscribere iudex.
HEc vbi voluuntur miserādę tēpa sortis
Generale conciliū erat basilee ad cuius sententiā referebat ioāna oia sua i fctā sed Angli id abnuerunt. Conuenit omnigeni Basileā concio cleri
Vt posset mœrens ecclesia scismate solui:
Impensę ad patres virgo sua facta referri
Orat: & arbitrio tam sancti stare senatus
Nam cur vestra fides (inquit) suspecta Britanni
Non fuerit nobis? hostem pro iudice quisnam
Accipiat? si forte mihi sæuire velitis:
Vos penes est fateor vitæ mortisque potestas:
Sed non iusticię fucato nomine vitam
Perpetua infamate nota? saturate furorem/
Cesset & hoc odium saltem post fata puellę:

Hostis sum vestri imperij:nec morte silebo:
Liligeris pax ense meo fundatur in agris
Et quia rem multum odistis:me idcirco notandam

Dicit ãglos sibi esse odio nõ tñ ꝓpterea esse hereticã,

Dicitis hęreseos:quamq̃ sequor omina diuum:
Et cęlum quęcunqꝫ dedit mandata facesso.
Talia commemorans lugubri voce rogabat
Sępius admitti sacris:mentemqꝫ piari
Iudice presbitero:sed iniquę factio gentis
Non dedit hanc veniam:tantum ꝙ veste careret
Fœminea/nec brutigenis se subderet vltro

Volebat ioanna sepe cõfiteri ẽm morẽ suũ sꝫ non passi sunt angli.

Iudicibus.velletqꝫ alijs censoribus vti.
Prætera ne celari versutia possit.
Ardua cum quęrunt Angli mistęria:solam
(Quandoquidem non est vllo defensa patrono)
Compellunt responsa dare/& si quid minus aptum

Joanna non habuit aduocatũ aut defensorem.

Forsitan exciderit:calamos dextrasqꝫ fatigant:
Oppletumqꝫ notis crescit sine more volumen.
Hinc & blasphemam/ & verba inconcessa loquentez

Angli mista difficilia ab ea petebãt vt caperẽt illaꝫ in sermone.

Turba vocat Bethfortiadum/sic impius atram
Liuor agit bilem cęcoqꝫ impellitur œstro.
Quis putet ad sacrę reseranda ænigmata legis
Omni ope pręsidij vacuam satis esse puellam?
¶ Dum rapitur Paulus terni/ad fastigia cęli/

De raptu Pauli.

Accipit archanas voces/& mistica signa:
Sed raptus nescire modum plærunqꝫ fatetur.

Dum sibi Margaritam/dum diuam Costida virgo
Diceret auditas/custodesq̧ esse pudoris:
Id nugas/fictumq̧ dolum/fraudisq̧ cauillos/
Et nec spiritibus voces/nec membra subesse
Tota Caledoniæ conclamat curia gentis.

Angeli corporeis officiis interdum vtuntur.

Atuero Angelicis humana negocia sępe
Credita spiritibus desumpto corporis vsu

Angelus thobie

Nouimus:idne comes thobiæ missus:& ingens
Cum puero permensus iter nos edocet:arcta
Vincula quis Petri nescit:quę pagina crebros

Angel^9 ad petrum i. vinculis

Spirituum non dat congressus/atq̧ loquelas.
Multos præterea traxit pia cura puellæ
Qui viuentem olim norant/& castra sequentem.
Iurarunt coram superis/& testibus aris/
Nil fidei aduersum sub virgine posse notari

Joanna in castris vel sola dormiebat vel assumebat feminam

Militiæ nam quando egit:si fœmina forte
Defuit in castris tenui tum sola grabato
Secubuit positis armis crebroq̧ soporem

Singulis hebdomadis corpus domini:cum recipiebat

Nocturnę rupere preces:quin traditur vsa
Quamq̧ per hebdomadem sacri libamine panis.

Cor ioanne inuentum est in medus cineribus/integrũ & plenũ sanguine.

¶ Postremo enituit pietas in morte puellę.
In cinerem cunctos dum flamma resoluerat artus
Illesas cor habet venas(mirabile dictu)
Nec sinceri animi temerant incendia sedem.
Albaq̧ tum visa est igni prodire columba

Et petere ęthereos multis ſpectantibus orbes.
Cunqꝫ Latiniaci prodiſſet matris ab aluo
Exanimis fœtus/multis comitata puellis
Virgo ſubit templum/& coram prouoluitur aris
Vt redeant gelidos vitæ ſpiracula in artus:
Vagit/& ora mouet/baptiſmaqꝫ ſuſcipit infans.

Puer ſuſcitatus p̄cib⁹ Joanne.

¶ Nec ſuperi voluere ignes impune relictos:
Medeius ſiquidem longo ſermone profatus
Aſtruit eſſe ſcelus flammis & morte piandum
Multaqꝫ adulandi ſtudio confingit:vt Anglos
Sic ſibi conciliet.Sed paucis inde diebus
Corpus tabifico reſpergitur vlcere lepræ:

Medeius punitur

Alter in immundo reuolutus ſtercore vitam
Finijt:arguerat plærunqꝫ in carcere ficti
Criminis inſontem pendenti lite puellam.
Sic & Calceonus qui cenſuit eſſe cremandam:
Pendula dum tonſor ſecat excrementa capilli
Expirans cadit/& gelida tellure cadauer
Decubat:vltrices ſic pendent crimina pœnas.

Guielmus eſtiuctus promotor cōtra Joānā poſtea punitur.
Petrus calceonus punitur.

¶ Tandem collatis patres vltroqꝫ citroqꝫ
Articulis/flammas ſub iniquo iudice paſſam
Darcida concordi decernunt ore:modumqꝫ
Angligenas violaſſe fori/iuriſqꝫ tenorem.

Iudices tandē declarāt iniuſtā fuiſſe anglorū ſententiam

¶ Finis quarti Libri de geſtis Ioannæ Virginis
Francæ Anglorum Expultricis.

¶AD REVERENDVM PATREM Sancti Victoris Parisien. Abbatem

Multa tibi venerande pater generosa virago
Debet: & Austrasię nobile stemma plagę.
Credidit Anglorum quondam neruosa iuuentus
Vallesium Franco tollere ab orbe genus.
Sed deus attriti miserans incommoda regni:
Fortia virgineas misit ad arma manus.
Et qui vix alias cessere virilibus armis:
Fœmineo victi colla dedere iugo.
Sustinuit claros deleri pene triumphos
Gallia: sed pleno congeris acta libro.
Quid tua magnificum non bibliotheca reponat?
Cuius ab eois fama it in occiduos.
Nostra tibi grates exoluit musa: quod huius
Hystoriæ nobis (te duce) aperta via est.

¶Ludouici duodecimi Francorũ Regis & Mariæ Anglæ apud Abauillã coniugatorum Epithalamiũ ad Ciues Abbauilleos.

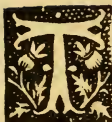

Vm Mars sanguinea cruentus hasta
In Gallos rueret furens penates
Transmissoq; freto in manu potenti
Nostris finibus incubaret hostis
Quo terrore viros/agros & vrbes

Concussere pilę/id genusq; belli
Grandes machinæ/ahena telā/& omnis
Qua bellum solet instrui supellex.
Tandem sidereę imperator arcis
Mœrentem populum eminente fato
Clęmens eripit: & truces Gradiui
Pax secura minas & arma sedat.
Dum nubit tibi Christiane princeps
Illustris Maria Anglicana proles:
Fœlix iungit hymen sacros amores:
Hinc pax/hinc requies salusq; terrę:
Hinc & Gallicus & Britannus orbis
Concordi sociant amore dextras.
Sed quo conueniant vterq; coniunx
Dum certant proceres locum parare:
Non est apta magis reperta sedes
Q; tu Pontiniæ decus caputq;
Abbauilla plagę. O nimis beata:
O tantis nimium beata donis.
Quid possis superos rogare maius?
Primum coniugibus cubile sternis:
Dum cestum Venus alligat puellę
Tu primas eadem osculationes
Vidisti atq; sales/iocosq; amoris:
In te pax rata per iugale fœdus:
O tantis nimium beata donis:
Quid possis superos rogare maius.
Præclaro venit Anglia apparatu
Quos currus habet aureosq; torques:
Sed nec Franca minus nitet iuuentus.

Finis.

Ad Franciſcum Lannoium Moruilerium
De virtutis excellentia.

Antavirtutis ſpecies coruſcat
Vt vel inuitus fateatur hoſtis
Eſſe præſtantem/tituloſꝙ multa
Laude reponat.

Neminem in tantas animi tenebras
Deprimit præceps via iniquitatis:
Quin probos mores preciosa mentis
Munera dicat.

At licet toto celebretur orbe
Stemma virtutis)tamen ampliorem
Semitam pandit ſcelus/& profuſum
Colligit agmen.

Pullulat virtus gelidos per imbres/
Perꝙ ſudatos alitur labores/
Induit vires vbi turget alto
Dextera callo.

Faſcinat blandis ſcelerum venenis
Oblitos ſenſus petulans libido
Quæ gulam ſuadet/venerꝙ fuſis
Seruit habenis.

Obſidet ſummam rationis arcem
Hoſtis inſtructus triſida cohorte:
Et iubet victor dominam ſubeſſe
Mancipij inſtar.

Si tamen muris vigilanter adſint
Filia Aſtręi & dea temperatrix
Quę vocent armis alias ſorores
Cuncta domabis.

Expedit raro pateant feneſtræ
Antemurales: vigil expeditos
Adde cuſtodes: ſolet hoſtis illac
Arma mouere.
Quos amor primas trahit in medullas
Languidos ignes rabidumq; virus
Supprimas cautus: furor hic virentes
Toxicat annos
Alliges preſſis genium lupatis
Ne venus poto Bromio incaleſcat
Aleo non ſis/tua nec frequentet
Atria ſcurro.
Arrogans non eſto vel inſoleſcens
Si domi diues niteat ſupellex
Te dabit forſan reuoluta peſſum
Orbita ſortis
Quam prior duxit pater emulare
Lineam morum: bene res habebit:
Si probæ mentis velut & peculi
Veneris hæres.
Hęc tibi Franciſce via eſt terenda
Hac petes fato reſolutus aſtra
Donec & viues eris vniuerſo
Gratior orbi.

¶ Urbis Morini post euersionē querimonia ad Ioachinum Genelicium.

PArdus (pace inita cum Iouis alite
Ad nos quæ penetrat freta leunculis)
Instructis ratibus littora Galliæ
Ingenti petit agmine:
Iungunt Hannonij fœdere dexteras
Anglorum cuneis: Austria milite
Coniurat socio/magnaq; bellicis.
Stat fiducia machinis.
Hinc surgunt tetricis Heluetij iugis
Infestoq; premunt agmine Sequanos
Et seruare datis inducijs fidem
Vix cantabria sustinet
Tum Bellona truci cincta satellite
Credatur Scythicis eruta rupibus:
Sic miscent trepidis arma tumultibus
Terras & pelagi vias
In me versa ruit Martis atrocitas
Victrix ingreditur Brutiadum manus
Quæ crudis odijs mœnia proruit
Incensisq; abit ædibus
Ut mors certa viris sic stat & urbibus
Ipsisq; imperijs crebra vicissitas:
Olim pręualui fortior hostibus
At nunc funditus excidi.

¶ Finis.

Io. Salmonij Macrini Aquitani in Valerandi Varanij Puellam Endecasyllabum.

I fausto omine dexteroq; cælo
I francos sacra virgo per penates
Vrbatim simul & domesticatim.
Nemo non cupiet tuam videre
Firmatá latio ore sanctitatem.
Nemo non cupiet tuas videre.
Mamillas tenere sororienteis
Loricę assiduo labore fessas.
Nemo non cupiet tuum videre
Crinem incompositum comatulumq;
Errabundum humeris decenter ipsis
Pressum casside martijsq; cristis.
Nemo non cupiet tuos videre.
Vrgentes celerem pedes caballum:
Munitos ocreis laboriosis/
Tibialibus insitos malignis/
Aegre vel phrygio Hectori ferendis.
Seu tu fulmineum rotabis ensem:
Seu telum validis ages lacertis:
Vel sternacis equi ferocitatem
Coges in medium potenter hostem
Thermodontiacę propagis instar:
Applaudet strepitu tibi sonoro
Presso & pollice gesta prosequetur
Galli concio copiosa circi:
Et quicunq; odio caret sinistro.
I fausto omine dextroq; cælo
I francos sacra virgo per penates
Vrbatim simul & domesticatim.
Te Varanius ille litteratus

Romanę iubar & decus camœnę:
Actæę decus & iubar Mineruæ:
Abstrusam latebris tenebricosis
Sepultam tenebris latebricosis
In lucem retulit sereniorem.
Et peplis latialibus venustans/
Vestiuit tunica Maroniana:
Vt quocunq3 feras pedem videri
Possis splendidior decoriorq3:
Osores metuens nihil procaces
Dentatos nihil atq3 virulentos
Arcendos scutica triumuirali.
I fausto omine dexteroq3 cælo
I francos sacra virgo per penates
Vrbatim simul & domesticatim.